

Autor

Ljiljana Čabrilo Blagojević

Institucija

IMIGRA – Institut za proučavanje migracija, dijaspora i egzila

Period istraživanja

Novembar 2020 – decembar 2021

Publikacija

IMIGRA Research Papers / Istraživački projekti

Godina objavljivanja

2026

Napomena

Ova studija proizašla je iz istraživanja sprovedenog u okviru doktorske disertacije odbranjene 2024. godine. Ovde predstavljeni rezultati predstavljaju sažetu verziju namenjenu objavljivanju na internetu u okviru serije IMIGRA Research Papers.

Upitnik Srpska dijaspora u Francuskoj: sociološko istraživanje

I Metodološki uvod

Ovo istraživanje predstavlja prvi eksplorativni pokušaj da se bolje razumeju određene karakteristike srpske dijaspora u Francuskoj, kao i njeni odnosi sa zemljom porekla i njena integracija u francusko društvo. Ono nema za cilj da pruži iscrpnu analizu srpskog prisustva u Francuskoj, čija istorija traje više od jednog veka i zahtevala bi dugoročna i interdisciplinarna istraživanja.

Glavni cilj ove studije bio je da pruži empirijski uvid u nekoliko dimenzija života srpske dijaspora u Francuskoj: njene veze sa Srbijom, stepen integracije u društvo prijema i eventualne namere povratka u zemlju porekla.

Kako bi se obuhvatio što širi krug pripadnika dijaspora, upitnik je sastavljen na srpskom i francuskom jeziku, čime je omogućeno učešće osobama srpskog porekla koje bolje vladaju francuskim nego srpskim jezikom.

Učešće u istraživanju bilo je otvoreno za punoletne osobe koje pripadaju srpskoj dijaspori u Francuskoj. Budući da se sam pojam dijaspora može tumačiti na različite načine — osobe rođene u Srbiji, državljani Srbije, osobe čiji su roditelji poreklom iz Srbije itd. — prihvaćeno je najšire tumačenje (Filipović, 2012), prema kojem se dijaspora pre svega definiše osećajem pripadnosti srpskom narodu i određenom emocionalnom vezom sa Srbijom, čak i kada su kontakti i razmene ređi.

Prvih 50 odgovora prikupljeno je metodom tzv. „grudve snega“, zasnovanom na širenju upitnika kroz lične mreže. Nakon zastoja u broju odgovora, upitnik je distribuiran putem više Facebook grupa koje okupljaju pripadnike srpske dijasporu u Francuskoj (Zajednica Srba Francuske, Srbi sa Azurne obale, Svi Srbi u Parizu). Na taj način je prikupljeno ukupno 153 odgovora.

Treba naglasiti da je, uprkos anonimnosti istraživanja, uočena određena sumnjičavost i nevoljnost da se daju informacije, što je fenomen već zabeležen u ranijim istraživanjima balkanskih dijaspora (Bošković, 2006). Ova sumnjičavost ima istorijske korene u različitim migracionim talasima — naročito političkoj emigraciji posle Drugog svetskog rata i ekonomskoj emigraciji iz 1960-ih — koji su doprineli stvaranju određene rezerve prema istraživanjima i spoljnim akterima.

Rezultate koji slede stoga treba tumačiti sa oprezom, kao izraz iskustava i percepcija ispitanika u trenutku sprovođenja istraživanja. Ipak, oni pružaju vredan uvid u određene sociološke i migracione tendencije unutar srpske dijasporu u Francuskoj.

U narednim odeljcima predstavljeni su glavni rezultati istraživanja u obliku grafikona sa pratećim analizama, organizovani oko nekoliko tematskih celina: socio-demografske karakteristike ispitanika, veze sa zemljom porekla, integracija u francusko društvo i stavovi prema mogućem povratku u Srbiju.

Većina pitanja iz upitnika bila je popunjena od strane svih učesnika, iako je mali broj pitanja ostao bez odgovora kod pojedinih ispitanika. Većina pitanja nudila je unapred definisane odgovore, a kod nekih je bilo moguće izabrati više opcija. Manji broj pitanja zahtevao je otvorene odgovore, omogućavajući ispitanicima da dodatno objasne svoj stav.

II Socio-demografske karakteristike ispitanika

Najstarija učesnica je žena rođena 1938. godine, dok je najmlađa, takođe žena, rođena 2001. godine. Najstariji muški učesnik rođen je 1946, a najmlađi 1999. godine.

Učešće žena u istraživanju bilo je gotovo dvostruko veće nego učešće muškaraca. Od ukupno 153 odgovora, 57 (37,25 %) dali su muškarci, a 96 (62,75 %) žene. Ova razlika, međutim, ne znači da je u dijaspori više žena, već verovatnije ukazuje na veću spremnost žena da učestvuju u istraživanjima.

Godine rođenja ispitanika pokazuju da su zastupljene gotovo sve generacije između 1938. i 2001. godine, što ukazuje na kontinuitet dolazaka u Francusku. Među učesnicima, 41 osoba rođena je u Francuskoj, najstarija 1965, a najmlađa 2001. godine.

Mesta rođenja takođe pokazuju raznolikost migracionih puteva. Pet ispitanika rođeno je u današnjoj Hrvatskoj, osam u Bosni i Hercegovini, jedan u Severnoj Makedoniji i jedan u Crnoj Gori. Dva učesnika rođena su van bivše Jugoslavije i Francuske: jedan u Bangladešu i jedan u Švajcarskoj. Od ukupno 153 ispitanika, 95 je rođeno u Srbiji, od čega 24 između 1991. i 2001. godine.

Među ispitanicima rođenim u Srbiji, najveći broj — 35 osoba — rođen je u Beogradu. Od najstarije učesnice rođene u Beogradu (1939) do najmlađe (1999), primećuje se gotovo kontinuirana zastupljenost godišta, što ukazuje na trajnost migracionih veza između Beograda i Francuske.

Što se tiče mesta boravka u Francuskoj, rezultati potvrđuju nalaze ranijih istraživanja (Čačić i Kumpes, 1990; Bošković, 2006). Tako 34 osobe žive u Parizu, a 61 u njegovoj okolini, što znači da je većina dijaspore (95 od 153 ispitanika) koncentrisana u pariskom regionu.

Druge značajne oblasti su Provansa, Var i Azurna obala, gde živi 44 ispitanika, uz još jednu osobu u Monaku.

Ostali regioni su slabije zastupljeni: pet ispitanika živi u regionu Liona, tri u regionu oko Nanta, tri u jugozapadnoj Francuskoj (Okcitanija), jedan u Burgundiji i dva u istočnim regionima (Alzas i Franš-Konte). Ovi podaci pokazuju da je srpska dijaspora prisutna širom Francuske, iako je najviše koncentrisana u pariskom regionu i na jugoistoku.

Prisustvo Srba na Azurnoj obali, koja je izbor stanovanja velikog broja francuskih penzionera, ne odnosi se samo na stariju populaciju. Naprotiv, odgovori pokazuju da je reč uglavnom o radno aktivnom stanovništvu.

Pitanje upućeno ispitanicima rođenim van Francuske — „U kojoj godini ste se prvi put nastanili u Francuskoj na period duži od godinu dana?“ — takođe pokazuje kontinuiran priliv od 1960-ih, sa blagim porastom nakon 2010. godine, verovatno povezan sa dolaskom studenata nakon sporazuma između Francuske i Srbije iz 2009. godine.

III Grafički prikaz rezultata istraživanja

Detaljni rezultati istraživanja prikazani su u nastavku u obliku grafikona, uz prateća pitanja i kratke komentare radi lakšeg razumevanja.

Pitanja uz grafikone data su na srpskom i francuskom jeziku, onako kako su bila u originalnom upitniku. Prateći komentari napisani su na srpskom, dok je njihova sažeta analiza data u narednom delu posvećenom rezimeu i interpretaciji rezultata.

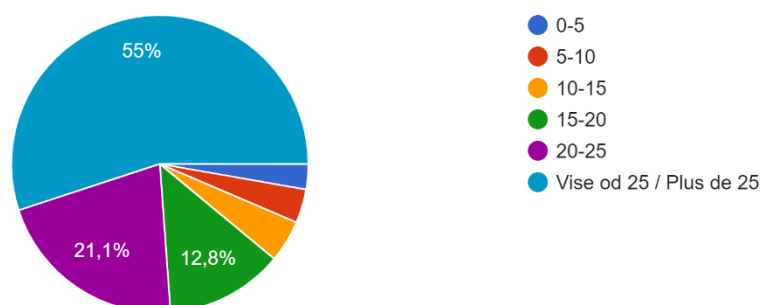
**Tabela 1 – Izvor: Upitnik - Srpska dijaspora u Francuskoj
Intenzitet dolazaka u Francusku / 106 odgovora**

Godina dolaska	Broj osoba	Godina dolaska	Broj osoba
1962	3	2005	4
1965	1	2006	1
1967	1	2007	1
1973	1	2008	3
1979	1	2009	1
1986	2	2010	6
1989	1	2011	5
1990	5	2012	6
1992	1	2013	2
1994	3	2014	5
1995	5	2015	3
1997	1	2016	4
1999	1	2017	5
2000	3	2018	6
2001	4	2019	9
2003	6	2020	4
2004	1	2021	1

Na pitanje osobama koje nisu rođene u Francuskoj koliko su godina imale kada su dosle u Francusku i tu se nastanile, dobijeni su sledeci odgovori :

Ukoliko niste rodjeni u Francuskoj, koliko godina ste imali kad ste se tu nastanili / Si vous n'êtes pas né en France, quel âge aviez-vous lorsque vous vous y êtes installé ?

109 réponses

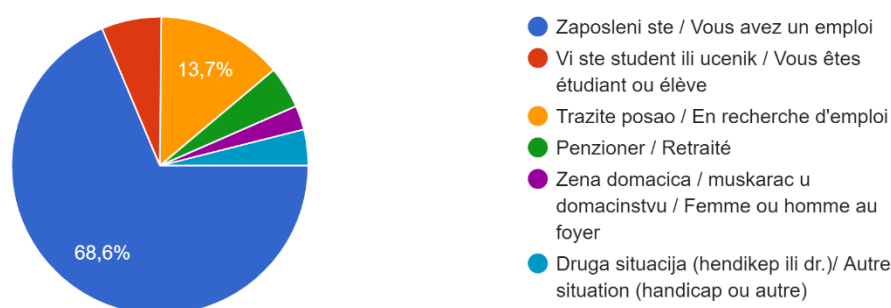
Od 109 odgovora, 60 ispitanika ili 55% je doslo sa vise od 25 godina, 23 ispitanika ili 21,1% izmedju 20 i 25 godina, 14 ispitanika ili 12,8% izmedju 15 i 20 godina, 5 ispitanika ili 4,6% izmedju 10 i 15 godina, 4 ispitanika ili 3,7% izmedju 5 i 10 godina i 3 ispitanika ili 2,8% izmedju 0 i 5 godina.

Moglo bi se, dakle, zakljuciti da je najveći broj ispitanika dosao u radno-aktivnim godinama.

Sledeće pitanje odnosilo se upravo na aktivnost ispitanika u Francuskoj. Na ovo pitanje odgovorili su svi ispitanici (153) i anketa je pokazala da se najveći broj njih – 68,6% nalazi u radnom odnosu, studenti ili učenici činili su 6,5%, penzioneri 4,6%, u situaciji traženja posla je bilo njih 13,7%, situaciju žena domaćica/muskarac u domaćinstvu prijavilo je 2,6%, i drugu situaciju (hendikep ili sl.) 3,9%.

Profesionalna aktivnost / Activité professionnelle

153 réponses

Ukoliko se uporedi procenat ljudi koji su u situaciji traženja posla, vidi se da je on znatno iznad nacionalnog proseka Francuske, koji je bio 7,9% za 2021. godinu (Insee, enquête Emploi 2021.)¹

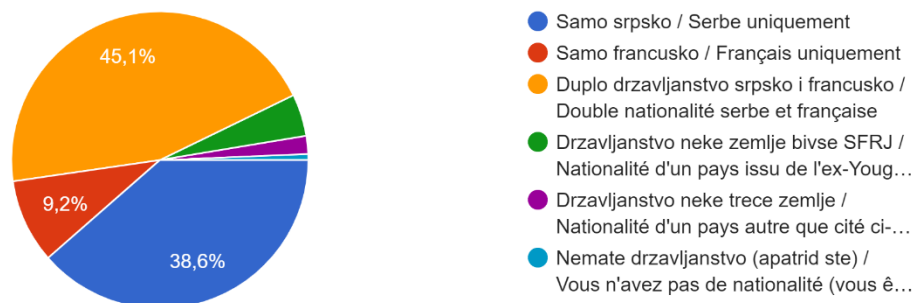
Naravno, za neka sledeća istraživanja, bilo bi dobro utvrditi profesionalnu strukturu srpske dijaspor, segmente zanimanja kojima se bave, koje diplome imaju i nastojati utvrditi razloge tako visoke nezaposlenosti.

¹ Source : Insee, enquête Emploi 2021., dostupno na : https://www.insee.fr/fr/statistiques/4805248#tableau-figure2_radio1, pristupljeno 18/02/2023.

Sledeće pitanje odnosilo se na državljanstvo ispitanika. Odgovorila su sva 153 ispitanika. Ispostavilo se da najveći broj njih ima duplo državljanstvo srpsko i francusko (45,1%), samo srpsko je imalo 38,6%, samo francusko 9,2%, državljanstvo neke zemlje bivše SFRJ 4,6%, državljanstvo neke treće zemlje 2% i jedna osoba – 0,7% se deklarirala kao apatrid.

Koja sve državljanstva imate ? / Quelle(s) citoyenneté(s) avez-vous ?

153 réponses

Osobe koje imaju francusko državljanstvo (83) su ga stekle :

-23 rođenjem (jedan od roditelja je imao francusko državljanstvo)

-51 naturalizacijom

-9 brakom sa francuskim državljaninom / državljanicom

Na pitanje: "Koju nacionalnost je Vasa majka imala na rođenju ?", dobijena su 152 odgovora, od kojih samo dva navode francusku nacionalnost majke, a svi ostali nacionalnost bivše SFRJ, ili neke od republika bivše SFRJ.

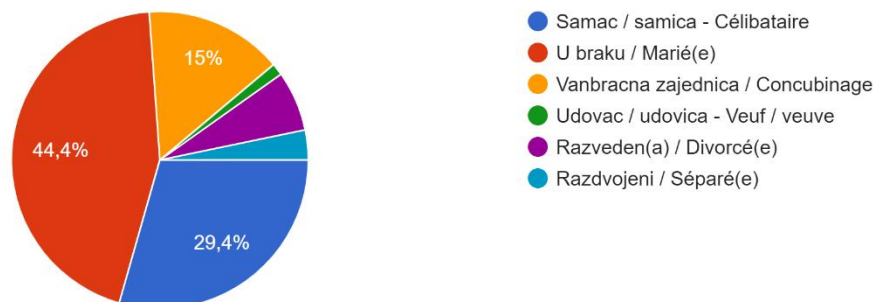
Kada je u pitanju nacionalnost oceva u vreme njihovog rođenja, dobijeno je 147 validnih odgovora, od kojih 2 ukazuju na francusko državljanstvo, jedan na francusko i srpsko državljanstvo, jedan na alžirsko i srpsko državljanstvo i jedan na italijansko državljanstvo oca, dok ostali (142) navode SFRJ državljanstvo, ili državljanstvo neke od republika bivše SFRJ.

Ova pitanja imala su za svrhu da se pokuša longitudinalno utvrditi u kojoj meri je dolazilo do mesanja stanovništva, pa se nastavlja kao pitanje i na sledeću generaciju, odnosno aktuelne ispitanike.

Na pitanje koji je vas bračni i porodični status odgovorila su sva 153 ispitanika, sa sledećim rezultatima :

Vas bračni i porodični status / Votre statut marital et familial

153 réponses

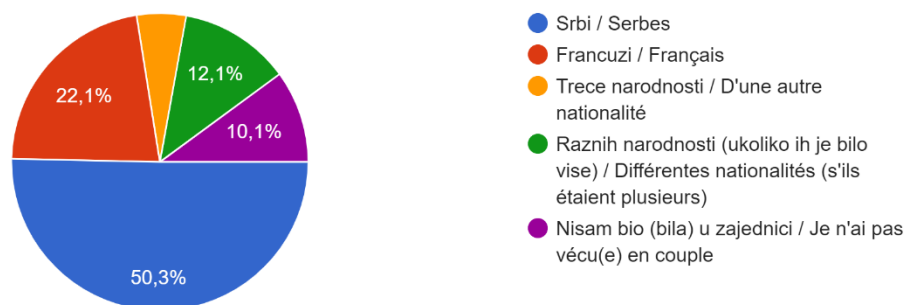

Najveći broj ispitanika živi u bračnoj ili vanbračnoj zajednici (59,4%), 29,4% su bili samci u momentu odgovaranja na anketu, 9,8% su bili razvedeni/razdvojeni i 1,3% su bili udovci / udovice.

I u ovoj generaciji potvrđuje se da se zajednice u većini (50,3%) zasnivaju sa ljudima srpskog porekla, mada ima 22,1% brakova/ zajednica sa Francuzima.

Ukoliko ste, ili ste bili u zajednici, Vasi partneri su, ili su bili : / Si vous êtes ou avez vécu en couple, vos partenaires sont-ils ou étaient-ils :

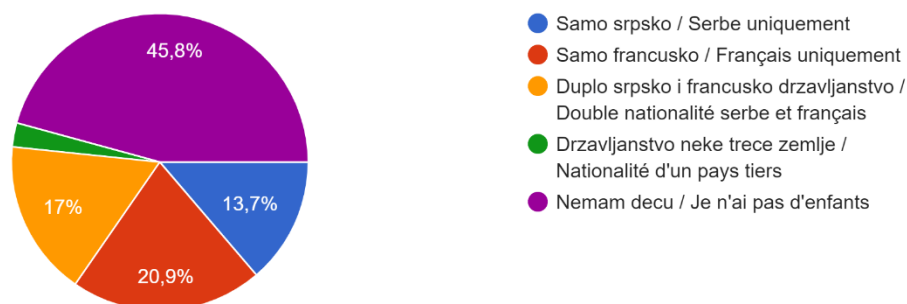
149 réponses

Upitnik je pokazao da su od 153 ispitanika, njih 80 imala decu. Najveći broj dece je imao samo francusko državljanstvo, potom dvojno srpsko i francusko državljanstvo, a zatim samo srpsko državljanstvo, kako donji grafikon prikazuje :

Koje drzavljanstvo imaju Vasa deca / Quelle nationalité ont vos enfants

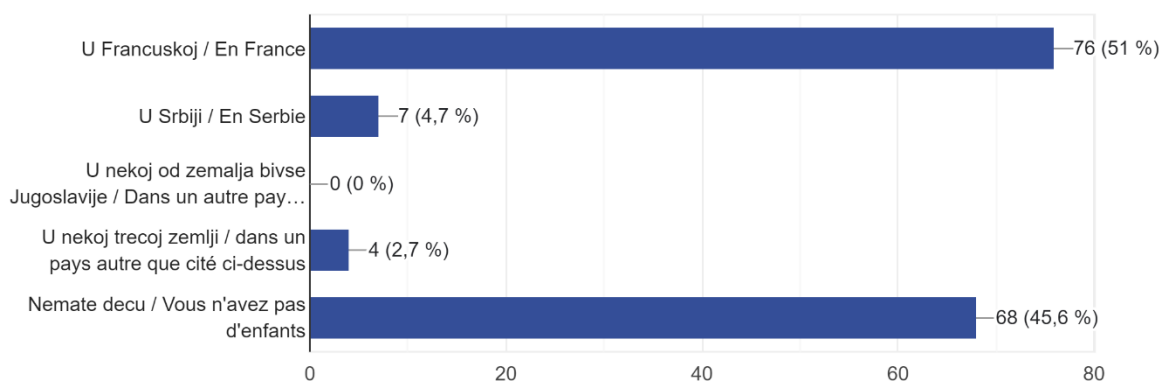
153 réponses

Najveci broj dece je ziveo u Francuskoj, ali jedan broj u Srbiji, odnosno u nekoj trecoj zemlji :

U kojoj zemlji zive Vasa deca (vise mogucih odgovora) ?/ Dans quel pays vos enfants vivent-ils (plusieurs réponses possibles) ?

149 réponses

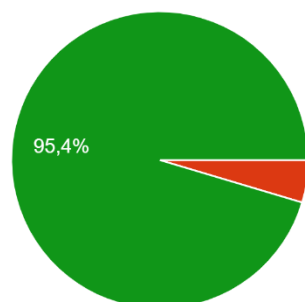

Jedan od najvaznijih elemenata identiteta je jezik, pa je bilo potrebno utvrditi do koje mere ispitanici vladaju srpskim jezikom i koliko ga koriste u svakodnevnom zivotu.

Na pitanje: « Kako vladate srpskim jezikom? », 95,4% ispitanika kaze da govori, cita i pise srpski, dok ostatak od 4,6% kaze da ga dobro razume, ali ga tesko govori.

Kako vladate srpskim jezikom ? / Quel est votre niveau de maîtrise de la langue serbe ?

152 réponses

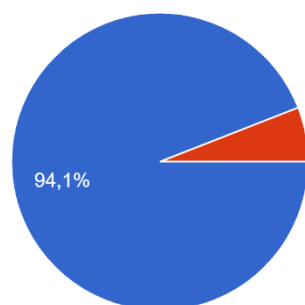

- Razumete poneku rec / Vous comprenez quelques mots
- Dobro razumete, ali tesko ga govorite / Vous la comprenez bien, mais parlez avec difficulté
- Dobro razumete i govorite, ali ga ne citate i ne pisete / Vous la comprenez et parlez bien, mais vous ne savez pas l...
- Govorite, citate i pisete srpski / Vous parlez, lisez et écrivez en serbe

94,1% kaze da zna da cita i pise cirilicu, a 5,9% da ne zna.

Da li znate da citate i pisete cirilicu ? / Savez-vous lire et écrire en cyrillique ?

152 réponses

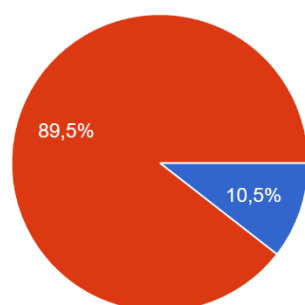
- Da / Oui
- Ne / Non

Znaci, najveći broj ispitanika, po sopstvenoj proceni, potpuno vlada srpskim jezikom i cirilicnim pismom.

Pri tome, svega 10,5% je koristilo dostupne mogućnosti za učenje srpskog jezika u Francuskoj :

Da li ste u Francuskoj sledili kurseve srpskog jezika ? / Avez-vous suivi des cours de serbe en France ?

152 réponses

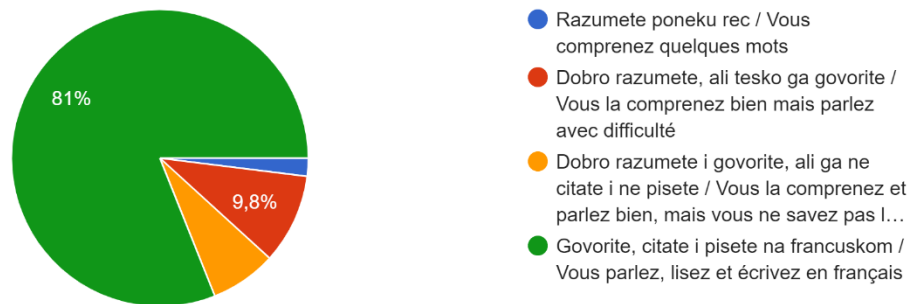
- Da / Oui
- Ne / Non

Prema ranijil istrazivanjima (Morokvasic, 1971; Boskovic, 2006) srpska imigracija slabije vlada francuskim jezikom u odnosu na imigrante iz drugih zemalja, od kojih je vise njih frankofonsko, budući da su bivše kolonije Francuske, odnosno da su pod jakom sferom francuskog uticaja. Zato smo hteli da ustanovimo i nivo znanja francuskog jezika, prema proceni same dijaspore.

Najveci deo (81%) je naveo da govori, cita i pise francuski. 9,8% je naveo da ga dobro razume, ali tesko govori, 7,2% da ga dobro razume i govori, ali ga ne cita i ne pise, dok je 2% reklo da razume poneku rec.

Kako vladate francuskim jezikom ? / Quel est votre niveau de maîtrise de la langue française ?

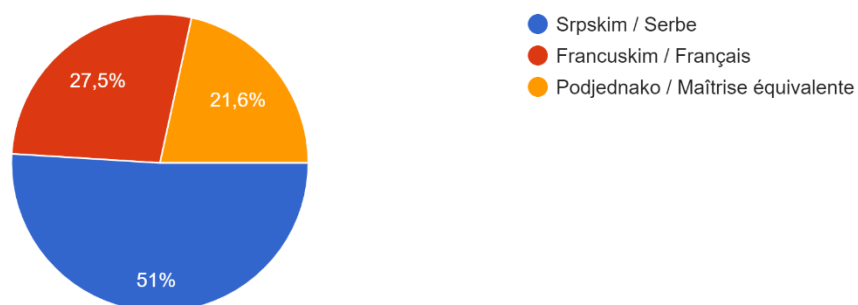
153 réponses

Na pitanje da li bolje vladaju srpskim, ili francuskim jezikom, 51% je izjavio da bolje vlada srpskim, 27,5% da bolje vlada francuskim, dok je 21,6% izjavilo da podjednako dobro vlada i srpskim i francuskim jezikom.

Po Vasem misljenju, da li bolje vladate srpskim ili francuskim jezikom ? / Selon vous, est-ce que vous maitrisez mieux le serbe ou le français ?

153 réponses

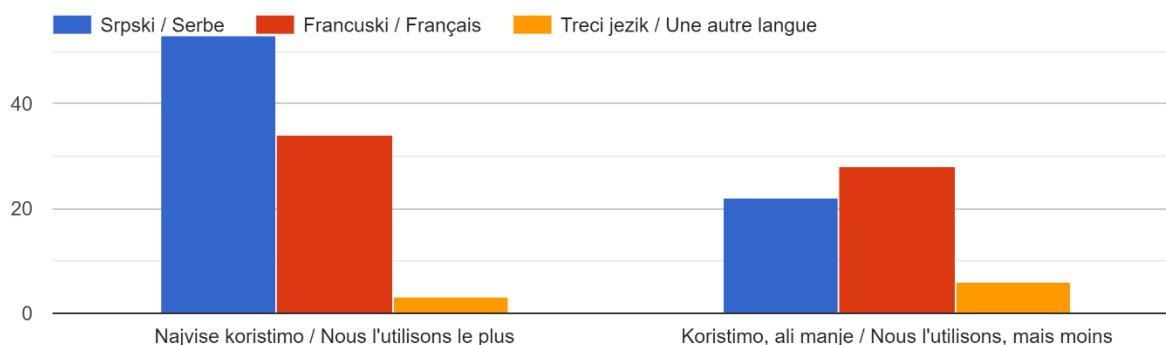
Ovo pitanje je dalje produbljeno pitanjima kojim jezikom se ispitanici najvise sluze sa partnerom i kojim jezikom izmedju sebe govore njihova deca, da bi se video stepen zadržavanja i koriscenja srpskog jezika u porodicama tokom generacija.

Ispostavilo se da od 114 ispitanika koji su odgovorili da zive u paru, njih 50 govori izmedju sebe srpski jezik, 30 francuski jezik, 27 koriste i srpski i francuski, dok 7 govore nekim trecim jezikom. Ocigledno je

da srpski jezik ima prevagu nad francuskim. Pretpostavka je da oni koji koriste francuski jezik žive sa stranim državljaninom, a ne nekim ko je srpskog porekla. (PROVERITI)

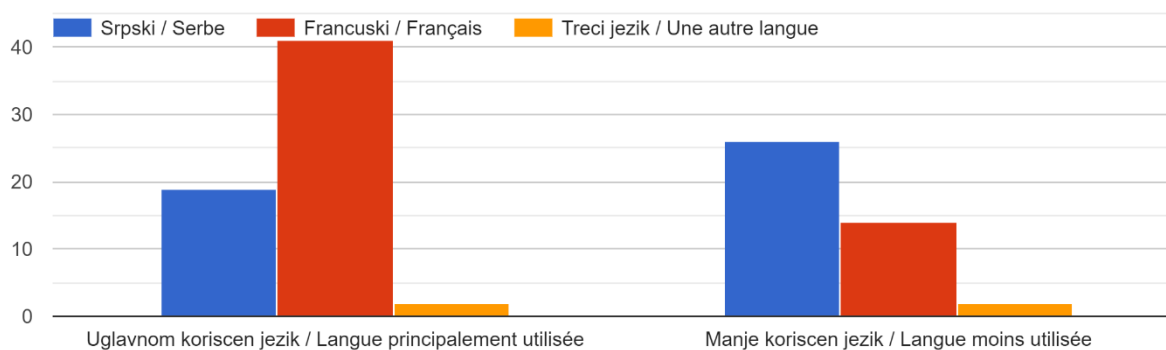
Sa svojom decom ispitanici takodje najvise koriste srpski jezik, potom francuski i na kraju neki treci jezik.

Ukoliko imate decu, na kom jeziku sa njima pricate u porodici / Si vous avez des enfants, dans quelle langue vous parlez-vous le plus souvent ?

Medjutim, vec u sledecoj generaciji, ispitanici koji imaju decu, kazu da deca izmedju sebe uglavnom najvise koriste francuski jezik.

Ukoliko imate vise dece koja žive u Francuskoj, na kom jeziku ona medjusobno pricaju / Si vous avez plusieurs enfants qui vivent en France, quelle langue parlent-ils entre eux ?

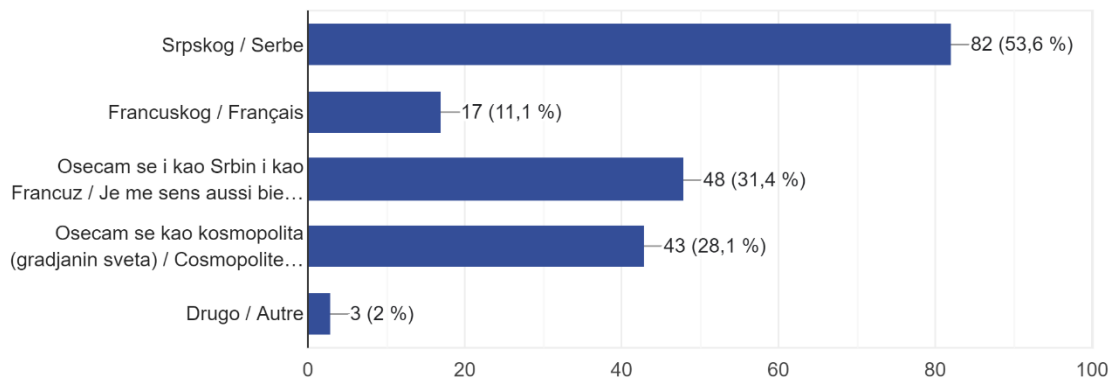

Sledeca grupa pitanja odnosila se na osecaj pripadnosti i veze koje su clanovi srpske dijaspore zadržali sa maticom.

Postavljeno im je direktno pitanje : »Osecate se pripadnikom kog naroda ? » i odgovori su pokazali da se vecina ispitanika i dalje oseca pre svega kao Srbi.

Osecate se pripadnikom kog naroda (moguće je više odgovora) / De quelle nationalité vous sentez-vous le plus proche (plusieurs réponses sont possibles)

153 réponses

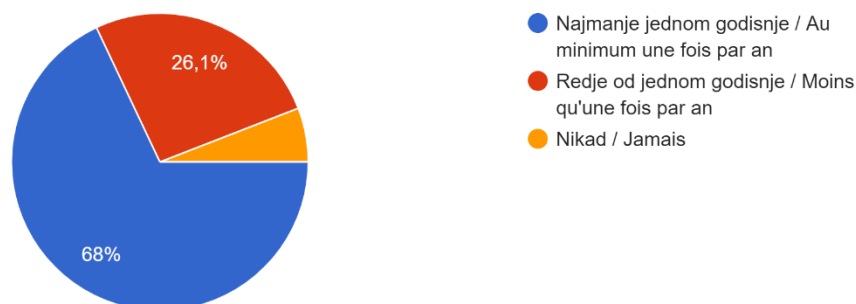

Na ovo pitanje bilo je moguće dati više odgovora. Više od polovine ispitanika je odgovorilo da se oseca pripadnikom srpskog naroda, njih 82 od 153 koji su odgovorili. Sledeći najveći broj odgovora (48) odnosi se na opciju osecaja pripadanja i srpskom i francuskom narodu, a potom čak i na supradržavnu, kosmopolitsku opciju (43). Relativno mali broj ispitanika (svega njih 17) odgovorio je da se oseca pripadnikom francuskog naroda.

Kada je rec o odlazenju u zemlju porekla, najveći broj ispitanika je odgovorio da je posecuje najmanje jednom godisnje (68%), ali izvestan broj kaze da nikada nije bio u zemlji porekla (5,9%). Ostali (26,1%) je posecuje redje od jednom godisnje.

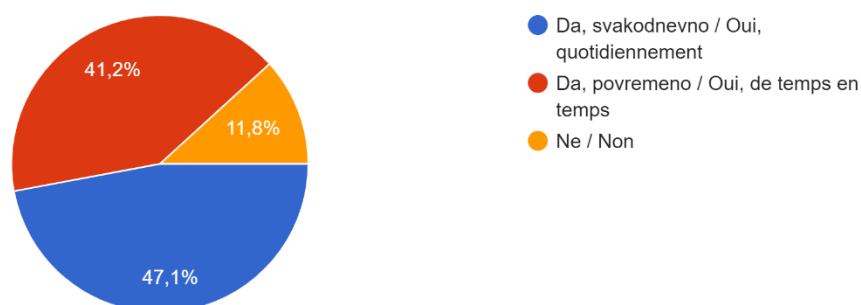
Otkad zivite u Francuskoj, da li ste odlazili u zemlju porekla / Depuis que vous vivez en France, vous avez visité votre pays d'origine :

153 réponses

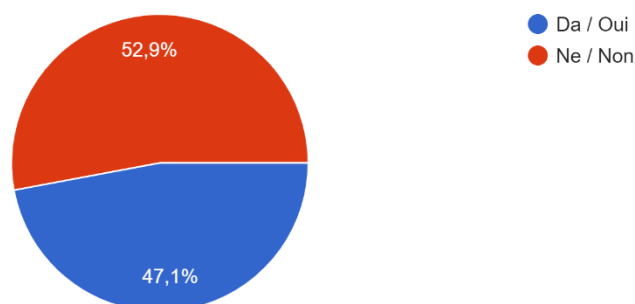
Po pitanju procenja zbijanja u zemlji porekla u sredstvima informisanja i na društvenim mrežama, gotovo polovina ispitanika (47,1%) dnevno prati zbijanja, 41,2% povremeno, a 11,8% ih ne prati.

Da li citate novine i slusate i gledate vesti , odnosno pratite zbivanja na drustvenim mrezama iz zemlje porekla / Est-ce que vous suivez l'actualité ...rigine, ou sur les réseaux sociaux du pays d'origine
153 réponses

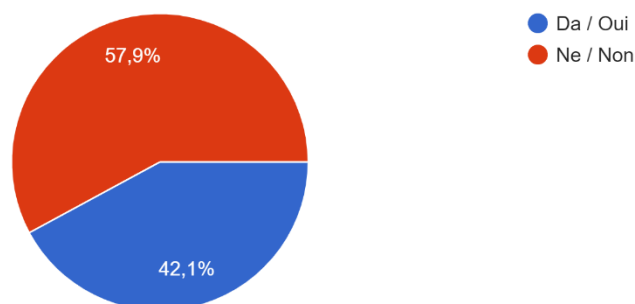

Jedno od pitanja koje se postavilo je i pitanje imovine, pre svega nepokretnosti koje ispitanici poseduju u zemlji porekla i u Francuskoj. Rezultati su pokazali dosta izjednacenu situaciju kada se porede zemlja porekla i Francuska :

Da li ste vlasnik nepokretnosti u zemlji porekla (zemljista, kuce, stana...) / Etes-vous propriétaire d'un bien immobilier dans le pays d'origine (un terrain, une maison, un appartement...)
153 réponses

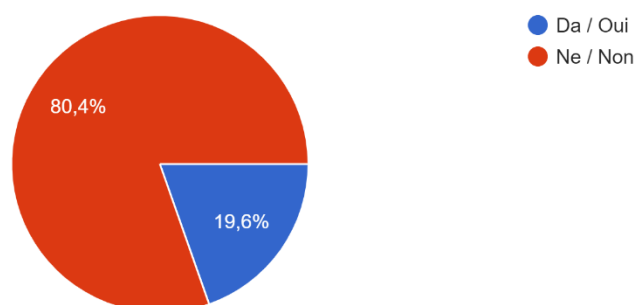

Da li ste vlasnik nepokretnosti u Francuskoj / Etes-vous propriétaire d'un bien immobilier en France
152 réponses

Buduci da vlada misljenje da medju pripadnicima dijaspore ima dosta takozvanih samozaposlenih, postavljeno je i pitanje da li su ispitanici vlasnici preduzeca u Francuskoj. Medjutim, samo 19,6% je odgovorilo da jeste, dok je velika vecina, 80,4% , odgovorila da nije.

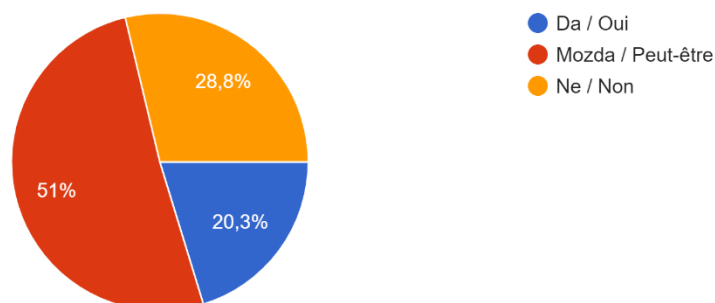
Da li ste vlasnik nekog preduzeca u Francuskoj ? / Etes-vous propriétaire d'une société basée en France ?
153 réponses

Na pitanje da li nameravate da se jednog dana iz Francuske preselite u Srbiju, dobijeni su sledeci odgovori :

Da li nameravate da se iz Francuske jednog dana preselite u Srbiju ? / Avez-vous l'intention de quitter la France pour déménager en Serbie un jour ?

153 réponses

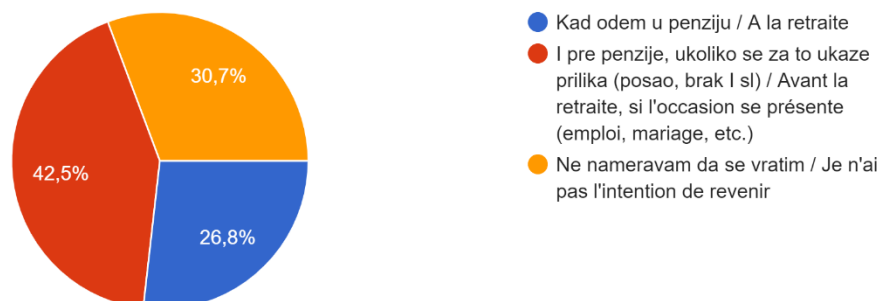

Znaci, svega 20,3% je dalo decidan odgovor DA. S druge strane, 28,8% (njih 44 od 153) je dalo decidan odgovor NE. Nesto vise od polovine (51%) ne isključuje tu mogućnost

Na pitanje : u kom periodu biste se vratili u Srbiju, odgovori su sledeci :

U kom periodu zivota biste se vratili u Srbiju / Dans quelle période de votre vie reviendriez-vous en Serbie ?

153 réponses

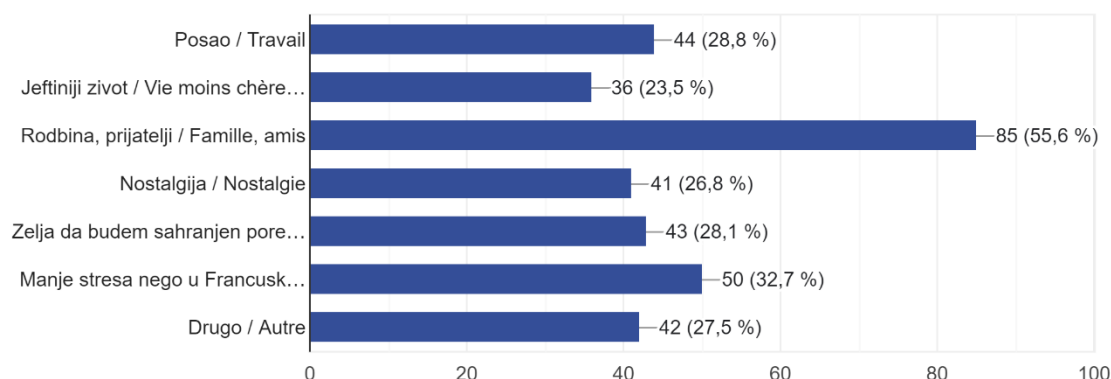

Ovde je cak 30,7% ispitanika (njih 47 od 153) izjavilo da ne namerava da se vraca. Od preostalih ispitanika, 26,8% izjavilo je nameru da se vrati u periodu penzije, a 42,5% bi se cak vratilo i pre penzije ukoliko se za to ukaze prilika.

Razlozi koji bi ispitanike naveli da se vrate u zemlju porekla su sledeci :

Sta bi bili razlozi koji bi Vas naveli da se eventualno vratite u Srbiju (moguće je navesti više razloga) ? / Quelles seraient les raisons qui vous conduiraient...rie (il est possible de cocher plusieurs options) ?

153 réponses

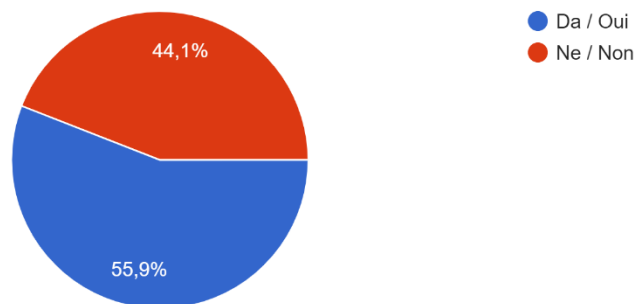

Očigledno je da najveću težinu imaju rodbinske i prijateljske veze, mada je sledeći razlog po brojnosti odgovora : manje stresa nego u Francuskoj.

Na i dalje jake veze sa rodbinom u zemlji porekla ukazuju i činjenica da je više od polovine uesnika ankete izjavilo da ima bliske rodjake u otadžbini o kojima se stara.

Da li u zemlji porekla imate bliske rodjake o kojima se starate ? / Avez-vous des proches dont vous vous occupez dans votre pays d'origine ?

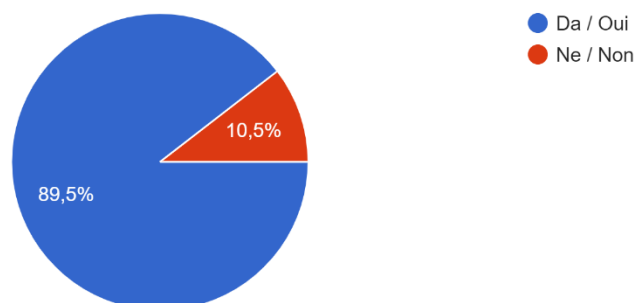
152 réponses

Ispitanicima je takođe postavljeno pitanje koliko su uopšteno zadovoljni svojim životom u Francuskoj. Skoro 90% ih je zadovoljno, što ukazuje na njihovu dobru uklopljenost u francusko društvo.

Da li ste uopsteno zadovoljni Vasim zivotom u Francuskoj ? / Êtes-vous globalement satisfait de votre vie en France ?

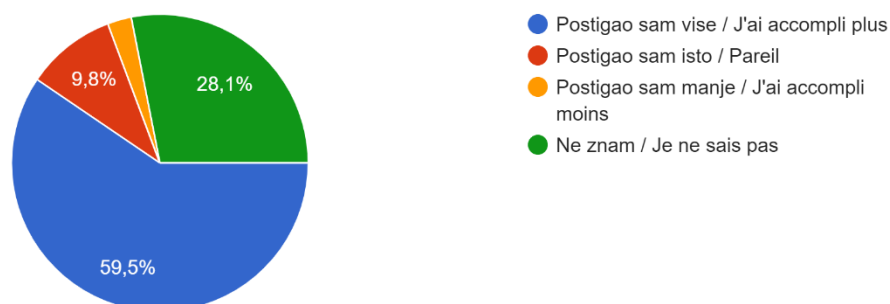
153 réponses

Stavise, veci deo njih misli da je vise postigao u Francuskoj, nego sto bi postigao u Srbiji. Samo 2,6% misli da je postiglo manje u Francuskoj, nego sto bi postiglo u Srbiji.

Da li mislite da ste postigli vise u Francuskoj, nego sto biste postigli da ste ostali (ili da ste se rodili) u zemlji porekla / Pensez-vous avoir accompli plus e...é (ou si vous étiez né) dans votre pays d'origine ?

153 réponses

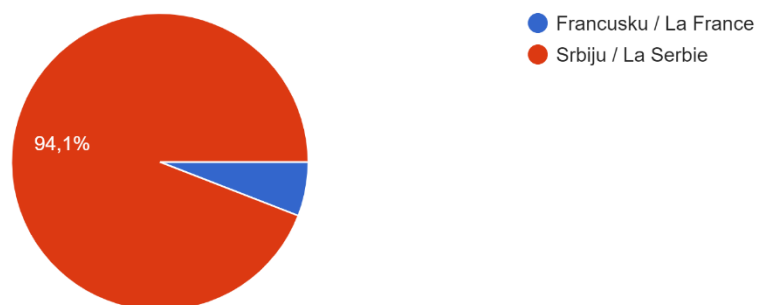

Jos jedna serija pitanja imala je za cilj da utvrdi vezu sa zemljom porekla i da li su ocuvani medju pripadnicima srpske dijaspore neki od tradicionalnih elemenata kulturnog identiteta.

Na pitanje za koga navijaju prilikom sportskih takmicenja, cak 94,1% je odgovorio da navija za Srbiju, a samo 5,9% za Francusku.

Kada gledate sportska takmicenja izmedju Srbije i Francuske, navijate za / Lorsque vous regardez des compétitions sportives entre la Serbie et la France, vous êtes du côté de :

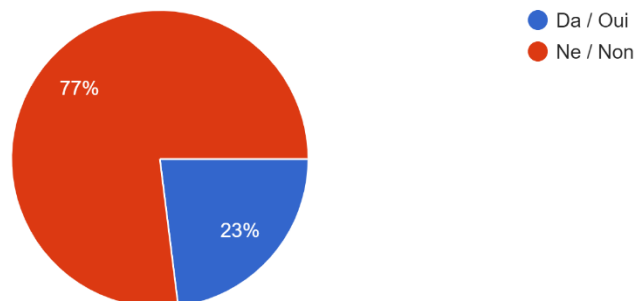
153 réponses

Na pitanje da li je medju bliskim rođacima ispitanika neko sahranjen u Francuskoj, samo 23% je pozitivno odgovorilo, dok 77% nema bliske rođake sahranjene u Francuskoj.

Da li je medju Vasim bliskim rođacima neko sahranjen u Francuskoj / Quelqu'un dans votre famille a-t-il été enterré en France ?

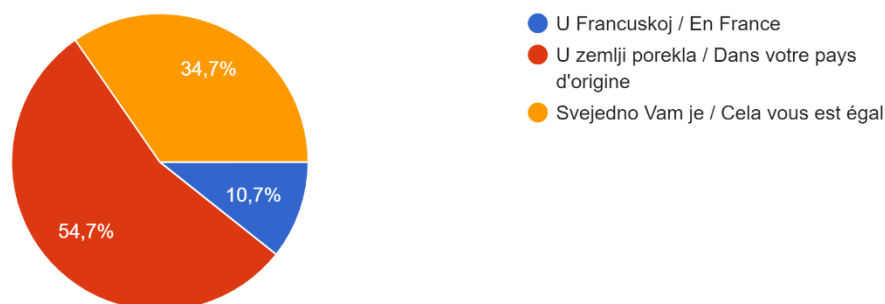
152 réponses

S druge strane, na pitanje gde biste zeleli da budete sahranjeni, cak 54,7% je navelo zemlju porekla, a svega 10,7% u Francuskoj.

Da li biste hteli da budete sahranjeni / Souhaitez-vous être enterré :

150 réponses

Sledeca pitanja odnosila su se na nastavljajnja tipicno srpskih tradicija u Francuskoj.

Na pitanje: Da li slavite slavu ?, od 153 odgovora, 44 su bila negativna, dok je 109 ispitanika izjavilo da slavi slavu, od kojih 42 po svim propisima Srpske pravoslavne crkve.

Da li slavite slavu ? / Célébrez-vous la slava ?

153 réponses

Kada je rec o proslavi najvaznijih hriscanskih praznika, najveći broj ispitanika je odgovorio da slavi pravoslavni Božić i Uskrs, dok je sledeca po brojnosti grupa slavila ove praznike i u pravoslavnoj i u katolickoj varijanti.

-Pravoslavni 47,7%

-I pravoslavni i katolicki 46,4%

-Ni pravoslavni ni katolicki 5,2%

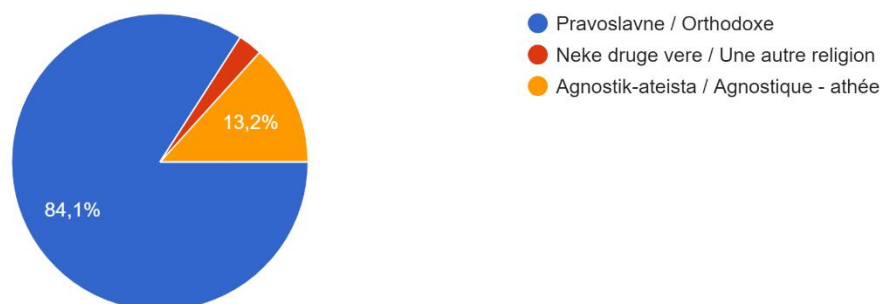
-Katolicki 0,7%

Ocigledno je da se znacajan deo dijaspore jos uvek drzi tradicionalnih pravoslavni tradicija, mada su u procesu akulturacije prihvaceni i elementi katolickog uticaja zemlje domacina.

Na pitanje : « Koje ste religije ? », 84,1% ispitanika je izjavilo da je pravoslavne vere, 13,2% da su agnosticici/ ateiste i ostatak od 2,6% da su neke druge vere.

Koje ste religije ? / De quelle religion êtes-vous ?

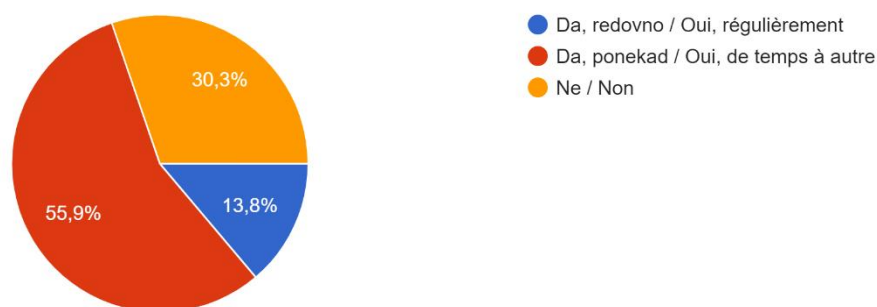
151 réponses

Pri cemu svega 13,8% odlazi redovno u srpske crkve, 55,9% ponekad, a 30,3% ne idu u crkvu.

Da li odlazite u srpsku crkvu ? / Est-ce que vous allez à l'église serbe ?

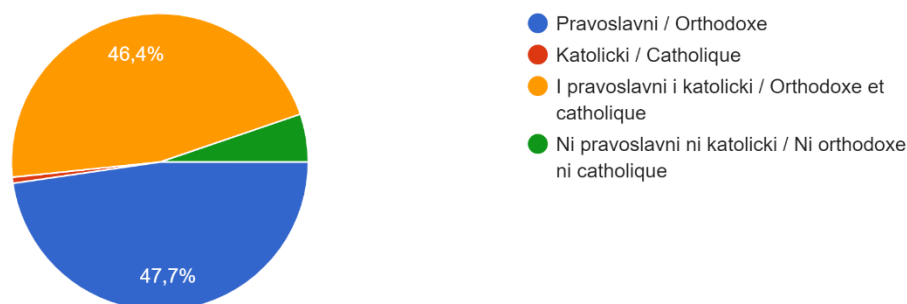
152 réponses

Najveci broj ispitanika (47,7%) slavi pravoslavni Bozic i Uskrs, ali gotovo istovetan broj obelezava i pravoslavni i katolicki sto je jedan od pokazatelja akulturacije, odnosno prihvatanja elemenata katolicke tradicije zemlje domacina. Clanovi dijaspore zadržavaju kulturu zemlje porekla, ali formiraju i poseban, hibridni identitet, prozet elementima kulture zemlje porekla i zemlje prijema.

Koji Bozic i Uskrs obelezavate ? / Quel Noël et quelle Pâques célébrez-vous :

153 réponses

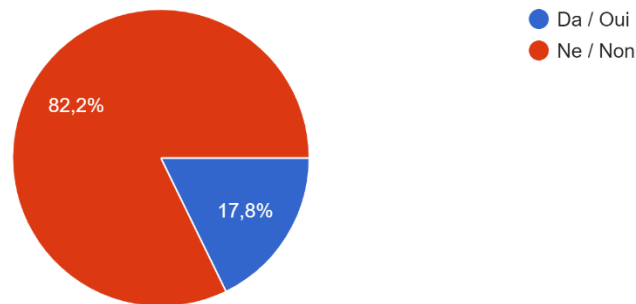

Medjutim, kada se postavi pitanje o daljoj povezanosti Srba u Francuskoj, preko asocijacija i srpske skole u Francuskoj, na osnovu odgovora ispitanika reklo bi se da ne postoji veća zainteresovanost.

Tako, samo 17,8% ispitanika su članovi neke asocijacije Srba u Francuskoj, a devetnaestoro dece je pohađalo srpsku skolu (od 79 ispitanika koji su prijavili da imaju decu).

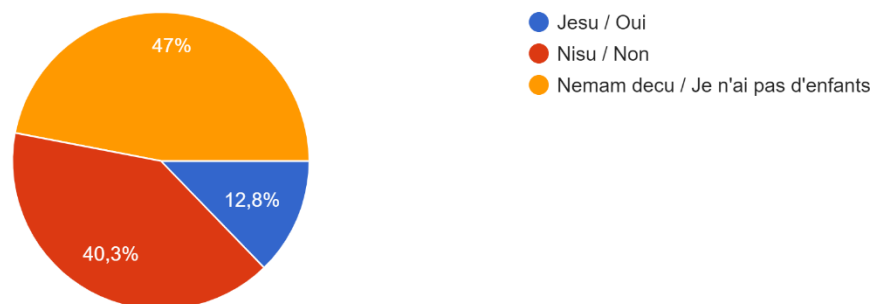
Da li ste član neke asocijacije Srba u Francuskoj ?/ Etes-vous membre d'une association de Serbes de France ?

152 réponses

Da li su Vaša deca posećivala srpsku skolu u Francuskoj ili drugu zvaničnu ustanovu u kojoj su učila srpski jezik ? / Vos enfants ont-ils fréquenté une éc... officielle où ils ont pu apprendre la langue serbe ?

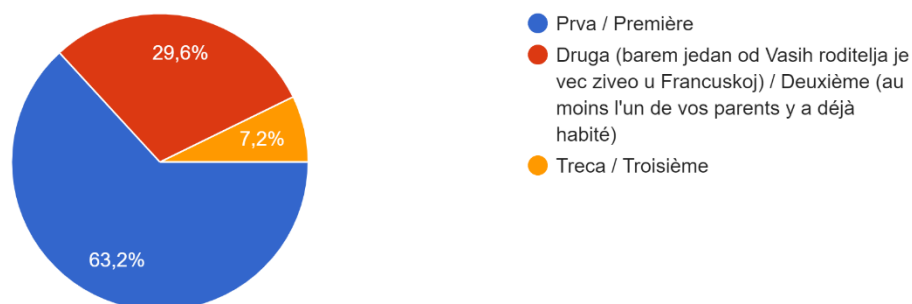
149 réponses

Najveći broj ispitanika čini prvu generaciju srpskih imigranata u Francuskoj, dok ih 29,6% čine drugu generaciju, a 7,2% treću.

Vi ste koja generacija Srba u Francuskoj / De quelle génération de Serbes en France êtes-vous ?

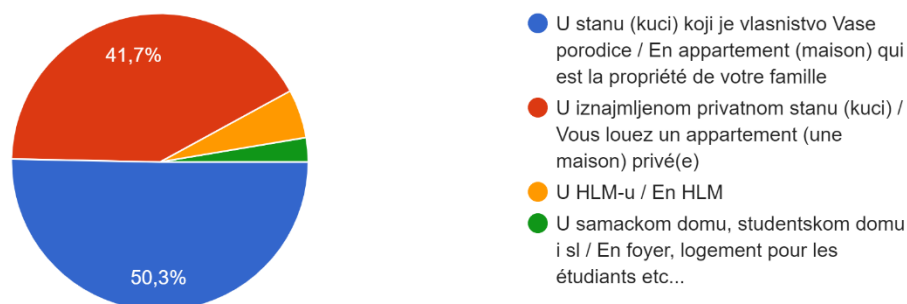
152 réponses

Resenje stambenog pitanja je veoma vazan problem u Francuskoj. Nesto vise od polovine ispitanika zivi, medjutim, u stanu ili kuci koji su vlasnistvo njihove porodice, 41,7% u iznajmljenom privatnom stanu ili kuci, 5,3% u socijalnim stanovima, a 2,6% u domovima.

U Francuskoj stanujete : / Vous habitez en France :

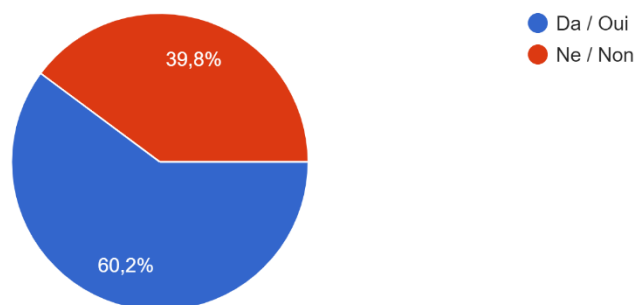
151 réponses

Poznato je da je Francuska zemlja najvisih poreza na imovinu, pa se postavilo pitanje da li su clanovi srpske dijasporе koji poseduju imovinu u Francuskoj obavesteni koliko je francuski poreski sistem represivan. Iako je vecina odgovorila da je upoznata, postavlja se pitanje koliko se zaista snalaze u komplikovanim francuskim propisima.

Ukoliko imate imovinu u Francuskoj, da li ste upoznati sa francuskim fiskalnim propisima u vezi sa nasleđivanjem imovine ? / Si vous possédez un bien...ale française en matière de succession de biens ?

128 réponses

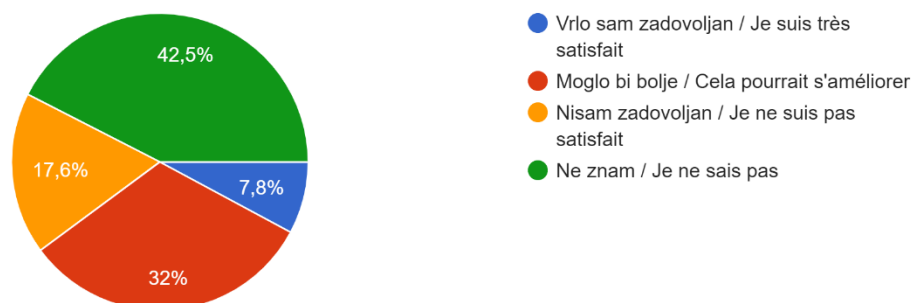

U vezi sa imovinskim, kao i drugim pitanjima, bilo bi potrebno da sluzbe u ambasadi budu mnogo pristupacnije.

Medjutim, na pitanje kako su zadovoljni aktivnoscu ambasade Srbije i Centra kulture Srbije, samo 7,8% je vrlo zadovoljno, dok je 17,6% nezadovoljno, a 32% smatra da bi ove ispostave drzave Srbije mogle bolje da rade.

Da li ste zadovoljni aktivnoscu ambasade i Kulturnog centra Srbije u Francuskoj ? / Êtes-vous satisfait de l'activité de l'ambassade et du Centre culturel de Serbie en France ?

153 réponses

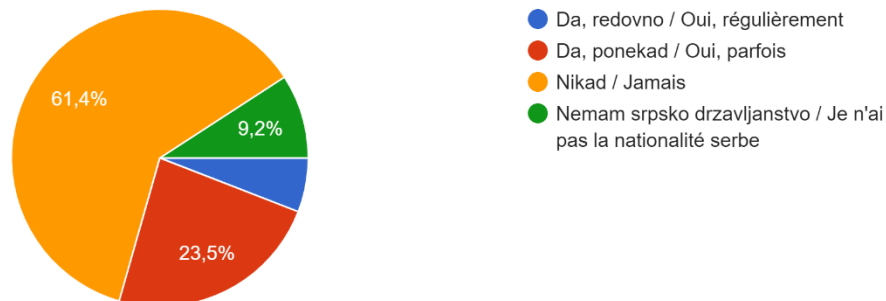

Jedno od pitanja odnosi se i na gradjansko-politicku aktivnost dijaspore, kako u odnosu na zemlju porekla, tako i u zemlji prijema.

Na pitanje da li glasaju na izborima u Srbiji, svi ispitanici (153) su odgovorili. Medju njima, njih 14, ili 9,2% nemaju srpsko drzavljanstvo. Samo njih 9, ili 5,9% glasa redovno, njih 36, ili 23,5% glasa ponekad, dok najveći broj – njih 94, ili 61,4% ne glasa nikad.

Ukoliko imate srpsko drzavljanstvo, da li glasate na izborima u Srbiji ?/ Si vous avez la nationalité serbe, votez-vous aux élections serbes ?

153 réponses

Isto pitanje je postavljeno i u vezi sa izborima u Francuskoj. I ovde se pokazala relativna apoliticnost dijaspora. Od 148 datih odgovora, 56, ili 37,8% nemaju francusko drzavljanstvo, pa nemaju pravo da glasaju, njih 44, ili 29,7% glasaju redovno, njih 20, ili 13,5% glasaju ponekad, a 28, ili 18,5% ne glasaju nikada.

Ukoliko imate francusko drzavljanstvo, da li glasate na izborima u Francuskoj ? / Si vous avez la nationalité française, votez-vous aux élections en France ?

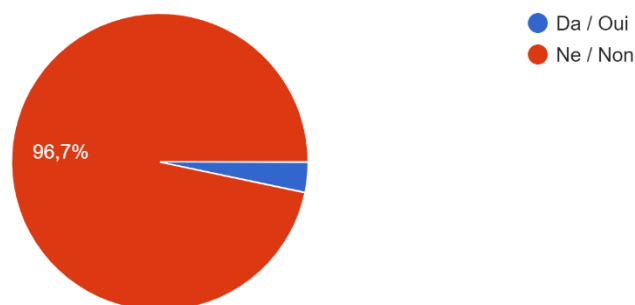
148 réponses

Svega 3,3% ispitanika su clanovi neke politicke partije u Francuskoj, znaci da cak 96,7% nije uclanjeno ni u jednu stranku.

Da li ste član neke političke partije u Francuskoj ? / Est-ce que vous êtes membre d'un parti politique en France ?

151 réponses

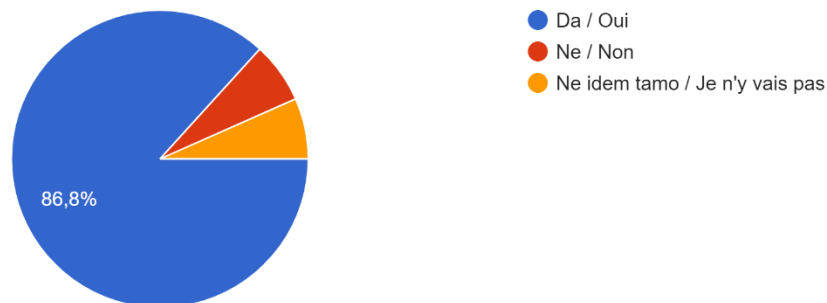

Grupa pitanja pokušava da napravi poredjenje izmedju osecaja privrzenosti Srbiji i Francuskoj.

Na pitanje da li se osecaju prijatno u Srbiji kada je posecuju, dat je 151 odgovor, od kojih je 86,8% potvrdilo da se oseca prijatno, medjutim 6,6% decidirano kaze da se ne oseca prijatno, a 6,6% da tamo ne ide.

Da li se u Srbiji osecate prijatno kad je posecujete ? / Vous sentez-vous à l'aise en Serbie lorsque vous êtes là-bas ?

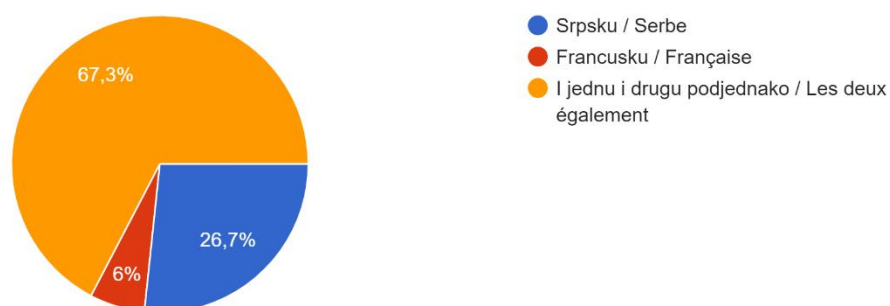
151 réponses

Na pitanje koju hranu vise vole – srpsku, ili francusku, 67,3% je izjavilo da vole i jednu i drugu podjednako, 26,7% da vise vole srpsku hranu, a 6% da vise vole francusku hranu.

Da li vise volite srpsku ili francusku hranu ?/ Préférez-vous la cuisine serbe ou la cuisine française ?

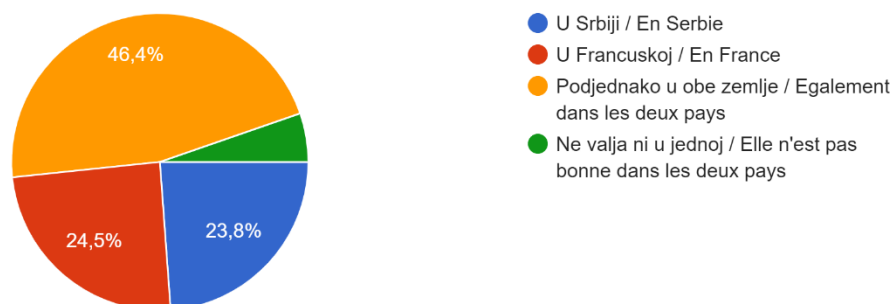
150 réponses

Pitanje : « Da li mislite da je zivot prijatniji u Srbiji ili u Francuskoj ? » pokazalo je « mrtvu trku » izmedju dve zemlje. 46,4% ispitanika je smatralo da je zivot podjednako prijatan u obe zemlje, 24,5% da je prijatniji u Francuskoj, 23,8% da je prijatniji u Srbiji, a 5,3% da ne valja ni u jednoj ni u drugoj.

Da li mislite da je zivot prijatniji u Srbiji ili u Francuskoj ? / Pensez-vous que la vie est plus agréable en Serbie ou en France ?

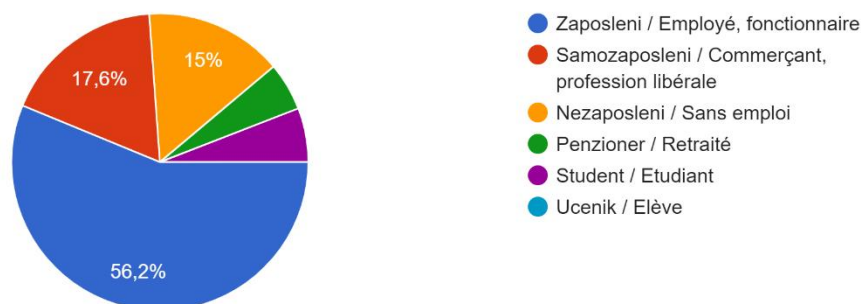
151 réponses

Vazno pitanje je profesionalna situacija clanova nase dijaspore u Francuskoj. Od 153 dobijena odgovora, 56,2% su bili zaposleni u preduzecima (u privatnim firmama ili javnom sektoru), 17,6% su bili samozaposleni, 5,9% studenti, 5,2% penzioneri i 15% nezaposleni. Ovde se opet vidi visok procenat nezaposlenosti, gotovo duplo visi od nacionalnog proseka Francuske za 2021. Godinu, koji potvrđuje dosadasnja istrazivanja o vecoj neuposlenost imigranata u odnosu na autohtonu populaciju (Insee, 2021).

U Francuskoj ste: / En France vous êtes :

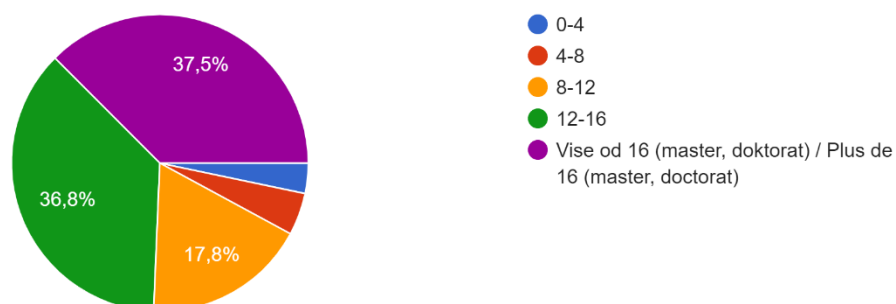
153 réponses

Toliki procenat nezaposlenosti upucuje na istrazivanje obrazovnog nivoa dijaspore, buduci da je zaposlenje usko odredjeno nivoom i vrstom diplôme. Ovde je, medjutim, iznenadjujuce da postoji visok obrazovni nivo, jer najveći broj ispitanika, njih 37,5% izjavljuje da ima vise od 16 godina skole (master, doktorat), zatim sledecu najveću grupu, 36,8%, cine oni koji imaju od 12-16 godina skole ; 17,8% ima od 8-12 godina skole ; 4,6% ima od 4-8 godina skole i 3,3% ima od 0-4 godine skole.

Koliko godina skole imate ? / Combien d'années de scolarité avez-vous suivies ?

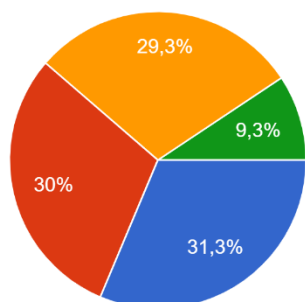
152 réponses

Na pitanje gde su se skolovali, 31,3% su odgovorili da su se skolovali samo u Srbiji, 30% samo u Francuskoj, 29,3% i u Srbiji i u Francuskoj, i 9,3% u Srbiji, Francuskoj i jos nekoj zemlji.

Gde ste se skolovali ? / Où étiez-vous scolarisé ?

150 réponses

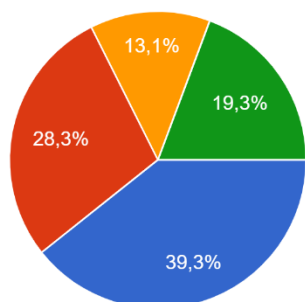
- Samo u Srbiji / Uniquement en Serbie
- Samo u Francuskoj / Uniquement en France
- I u Srbiji i u Francuskoj / En Serbie et en France
- U Srbiji, Francuskoj i jos nekoj zemlji / En Serbie, en France et dans d'autres pays

Na pitanje da li ste u Francuskoj obavljali poslove u skladu sa Vasim diplomama, dobijeni su sledeci odgovori (145) :

39,3%	<i>da, uvek</i>
28,3%	<i>uglavnom da</i>
19,3%	<i>ne, nikad</i>
13,1%	<i>uglavnom ne</i>

Da li ste u Francuskoj obavljali poslove u skladu sa Vasim kvalifikacijama i diplomama? / Est-ce que vos emplois en France correspondaient à vos qualifications et votre niveau de diplômes ?

145 réponses

- Da, uvek / Oui, tout le temps
- Uglavnom da / La plupart du temps
- Uglavnom ne / Non, le plus souvent
- Ne, nikad / Non, jamais

Na pitanje koliko dugo zive u Francuskoj, dobili smo 101 validan odgovor koji ukazuje na prisustvo nasih ljudi na prostorima Francuske vec od pre 60 godina i redovno popunjavanje kontingenta novim imigrantima.

Koliko dugo zivite u Francuskoj (u godinama) / Depuis combien d'années vivez-vous en France ?:

60
59
59
55
54
48
47
41
38
36
35
35
32
31
31
30
30
30
30
29
29
29
29
27
26
26
26
25
25
24
24
23
22
22
21
21
21
21
20
20

20
20
19
18
18
18
18
17
16
16
15
14
14
13
13
11
11
11
11
10
10
10
10
10
10
10
9
9
9
9
8
7
7
7
7
7
6
6
5
5
5
5
4
3

3
3
3
3
3
3
3
3
2
2
2
2
2
2
1
1
1
1

TTL : 101

Srpski

Na pitanje šta je bio razlog da izaberu Francusku kao mesto življenja, dobili smo sledeće odgovore (151):

- 25,2 % – rođen sam u Francuskoj
- 18,5 % – došao sam zbog braka ili slične veze
- 15,2 % – došao sam na školovanje i tu sam ostao
- 9,3 % – došao sam u okviru porodičnog regrupisanja
- 7,3 % – došao sam zbog posla 80-ih / 90-ih / 2000-ih godina
- 3,3 % – došao sam zbog političkih promena u Jugoslaviji posle Drugog svetskog rata
- 1,3 % – došao sam zbog posla 60-ih / 70-ih godina
- 19,9 % – drugo
- 100 %

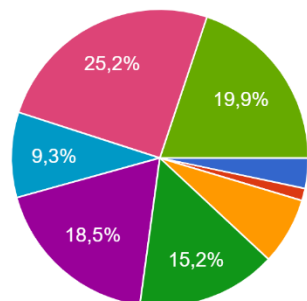
Français

À la question concernant la raison pour laquelle les répondants ont choisi la France comme lieu de vie, nous avons obtenu les réponses suivantes (151) :

- 25,2 % – je suis né(e) en France
- 18,5 % – je suis venu(e) en raison d'un mariage ou d'une relation similaire
- 15,2 % – je suis venu(e) pour faire des études et j'y suis resté(e)
- 9,3 % – je suis venu(e) dans le cadre du regroupement familial
- 7,3 % – je suis venu(e) pour travailler dans les années 1980 / 1990 / 2000
- 3,3 % – je suis venu(e) en raison des changements politiques en Yougoslavie après la Seconde Guerre mondiale
- 1,3 % – je suis venu(e) pour travailler dans les années 1960 / 1970
- 19,9 % – autre
- 100 %

Razlog zbog kojeg ste se nastanili, odnosno zivite u Francuskoj / La raison pour laquelle vous vous êtes installé ou vivez en France

151 réponses

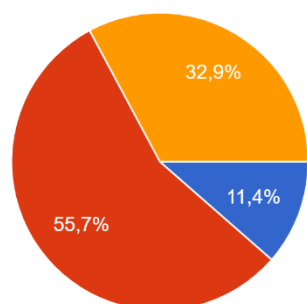
- Dosao sam zbog politickih promena u Jugoslaviji posle Drugog svetskog rat...
- Dosao sam zbog posla 60tih, 70tih godina / Je suis venu travailler dans le...
- Dosao sam zbog posla 80tih, 90tih, 20...
- Dosao sam na skolovanje u Francusk...
- Dosao sam zbog braka ili slicne veze / ...
- Dosao sam u okviru porodicnog regru...
- Rodjen sam u Francuskoj / Je suis né...
- Drugo / Autre

Primecuje se, u vezi sa francuskom politikom restriktivnog uvoza radne imigracije, a s druge strane odobravanja prava na regrupisanje porodice, da je najveći broj - 27,8% dosao zbog braka i porodicnog regrupisanja. Medjutim, odno sto je signifikativno je i da je 15% ispitanika doslo u Francusku zbog skolovanja i tu ostalo a u vezi sa politikom "birane imigracije" kojom Francuska popunjava svoje potrebe za strucnom radnom snagom.

Jedno od pitanja je da li su ispitanici imali obezbedjen posao u Francuskoj pre nego sto su se tamo uputili.

Pre nego sto sam dosao u Francusku / Avant de venir en France

140 réponses

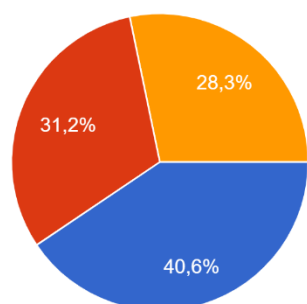
- Imao sam obezbedjen posao u Francuskoj / J'avais un emploi déjà assuré en France
- Trazio sam posao po dolasku u Francusku / J'ai cherché un emploi après mon arrivée en France
- Ne odnosi se na mene (ja sam rodjen u Francuskoj) / Non concerné (je suis né en France)

Vidi se da je od ispitanika koji su odgovorili, a koji nisu rodjeni u Francuskoj, samo mali broj njih imao obezbedjen posao u Francuskoj pre nego sto se tamo zaputio.

Obrnuto, od onih koji su odgovorili, veci deo njih je imao posao u zemlji porekla :

Pre nego sto sam dosao u Francusku / Avant de venir en France

138 réponses

- Imao sam posao u zemlji porekla / J'avais un emploi dans mon pays de provenance
- Nisam imao posao u zemlji porekla / Je n'avais pas d'emploi dans mon pays de provenance
- Ne odnosi se na mene (ja sam rodjen u Francuskoj) / Non concerné (je suis né en France)

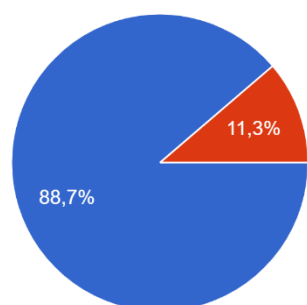
Na osnovu ovoga bi se moglo zakljuciti da je razlog dolaska u Francusku kod velikog broja bio zelja za podizanjem nivoa zivota koji su imali u zemlji porekla, sto je podrazumevalo donosenje migratorne odluke i u situaciji kada su u otadzbini imali posao, a otisli su u Francusku iako im tamo posao nije bio obezbedjen u momentu odlaska.

Jedan od bitnih elemenata kvaliteta zivota je zdravstveno stanje i mogucnosti za zadovoljenje zdravstvenih potreba. Francuska u ovom pogledu uziva visoko mesto medju drugim zemljama Evrope, poznata po svojoj velikodusnoj socijalnoj drzavi, koja, na zalost, poslednjih decenija gubi na svom sjaju, pritisnuta velikom zaduzenoscju drzave, budzetskim deficitima, sve brojnijim starijim stanovnistvom i nedostatkoju medicinskog osoblja, narocito van vecih gradskih centara.

Postavili smo pitanje ucesnicima ankete kakvo je njihovo zdravstveno stanje. 88,7% ispitanika je odgovorilo da ima dobro zdravstveno stanje, a 11,3% srednje. Nijedan ispitanik nije rekao da je loseg zdravstvenog stanja.

Kakvo je Vase zdravstveno stanje ? / Quel est votre état de santé ?

151 réponses

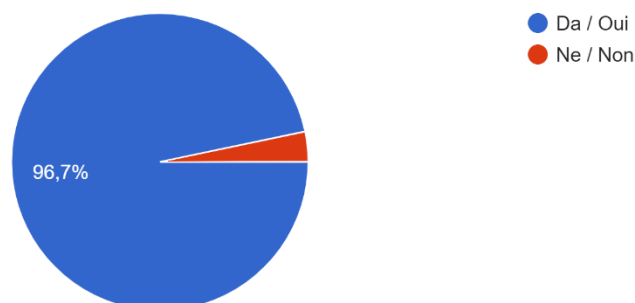

- Dobro / Bon
- Srednje / Moyen
- Lose / Mauvais

Na pitanje da li su pokriveni osnovnim zdravstvenim osiguranjem, 96,7% ispitanika je pozitivno odgovorilo, a 3,3% nije imalo osnovno zdravstveno osiguranje.

Da li ste pokriveni osnovnim zdravstvenim osiguranjem ? / Etes-vous couvert par l'assurance maladie ?

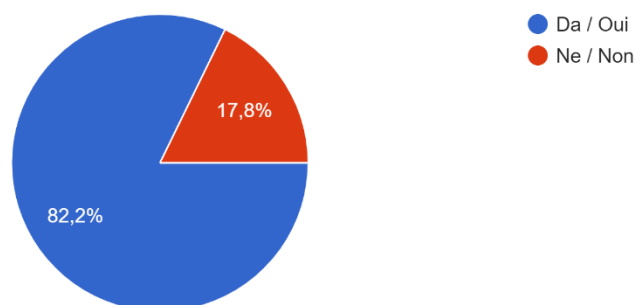
152 réponses

Cak 82,2% ispitanika ima i dopunsko zdravstveno osiguranje (privatno osiguranje- mutuelle, koje placa osiguranikova firma, ili on sam), dok ga 17,8% nema.

Da li imate dopunsko zdravstveno osiguranje (mutuelle) ? / Avez-vous une assurance maladie complémentaire (mutuelle) ?

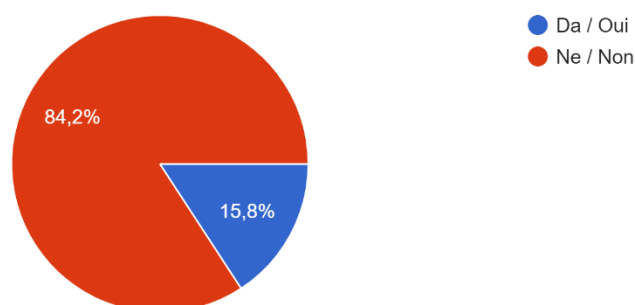
152 réponses

Ocigledno je da je ispitanicima uglavnom dostupna redovna medicinska nega, sto se moze zakljuciti na osnovu sledecih odgovora :

Da li ste u poslednjih 24 meseci odustali od lecenja (imali ste potrebu za lekarom ili zubarom, ali ste odustali od ideje da ga konsultujete) ? / Au cours d... d'un dentiste, que vous avez renoncé à consulter ?

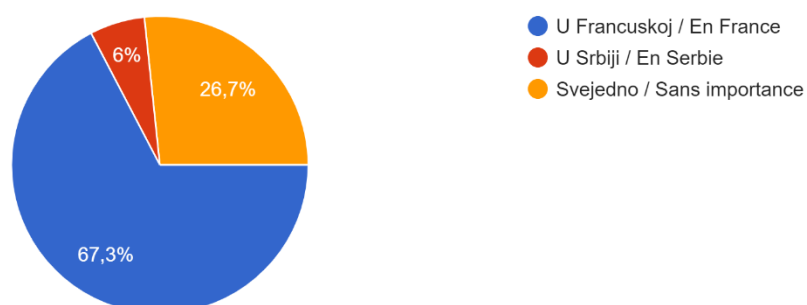
152 réponses

67,3% ispitanika vise voli da se leci u Francuskoj, samo 6% vise voli da se leci u Srbiji a 26,7% ne pravi razliku – svejedno im je.

Sto se lekarskih usluga tice, vise volite da se lecite : / En ce qui concene les svrives médicaux, vous préférez être soigné:

150 réponses

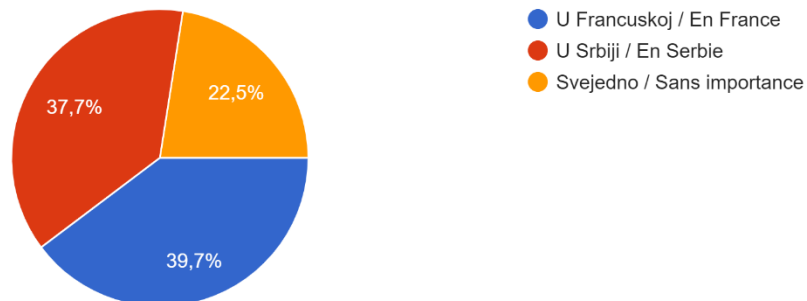

Nesto je drugacija situacija kad su stomatoloske usluge u pitanju, buduci da su one veoma skupe i slabije pokrivene socijalnim osiguranjem u Francuskoj, nego sto je to slucaj sa medicinskim uslugama.

Vecina ispitanika ipak vise voli da se leci u Francuskoj – njih 39,7%, vise voli lecenje u Srbiji 37,7%, dok je ostalom delu od 22,5% svejedno.

Sto se zubarskih usluga tice, vise volite da se lecite : / En ce qui concerne les soins dentaires, préférez-vous être soigné :

151 réponses

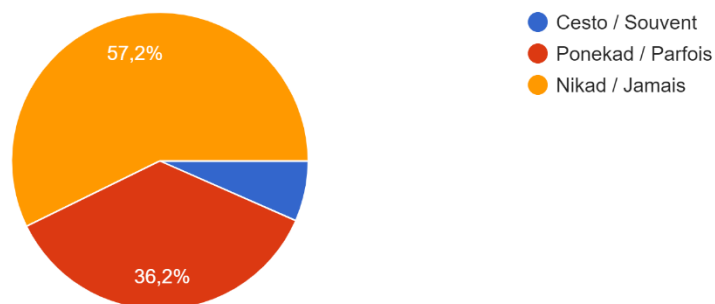

Da je srpska zajednica dobro uklopljena u francusko drustvo pokazuju i odgovori na pitanje da li misle da su bili zrtve diskriminacije ili neegalitarnog tretmana.

57,2 posto ispitanika je odgovorilo da nikad nije bilo zrtva diskriminacije, 36,2% da je ponekad bilo zrtva diskriminacije, a 6,6% da je to bio cest slucaj.

Da li mislite da ste bili zrtva diskriminacije ili neegalitarnog tremana u Francuskoj (po pitanju zaposlenja, odnosa na poslu, stanovanja, skole, odn...avec l'administration, à la banque, dans la rue...)?

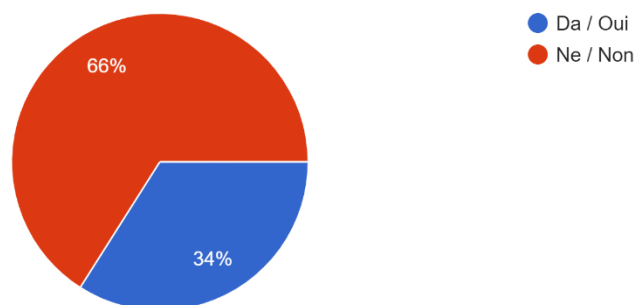
152 réponses

Stavise cak 66% ispitanika je odgovorilo da nikada nije bilo zrtva vredjanja i predrasuda u vezi sa njihovim poreklom.

U toku Vaseg zivota u Francuskoj, da li ste bili zrtva vredjanja i predrasuda u vezi sa Vasim poreklom ? / Au cours de votre vie en France, avez-vous été victime d'insultes et de préjugés liés à votre origine ?

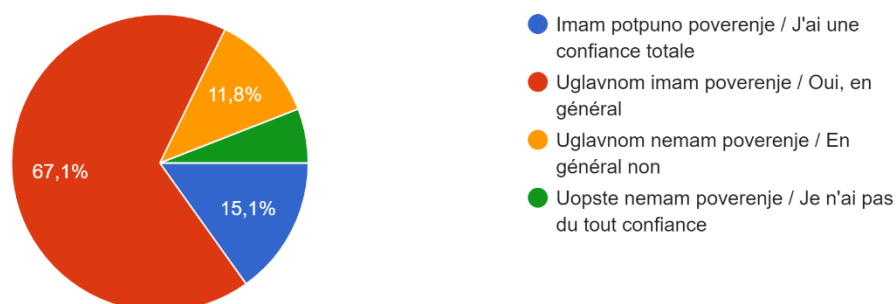
150 réponses

Na pitanje da li imaju poverenja u francuske institucije, samo 15,1% ispitanika je odgovorio da ima potpuno poverenje, 67,1% da uglavnom ima poverenje, 11,8% da uglavnom nema poverenje, a 5,9% da uopste nema poverenje.

Imate li poverenja u francuske institucije (pravosudje, policija, skola...) / Faites vous confiance aux institutions françaises (justice, police, école...) ?

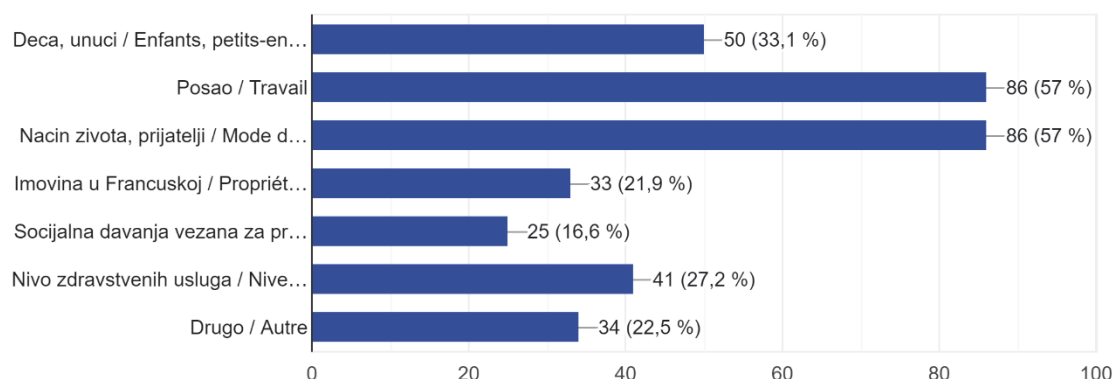
152 réponses

Na pitanje sta vas najvise vezuje za Francusku, na koje je bilo moguće dati više odgovora, ispitanici su odgovorili kako sledi :

Sta Vas najviše vezuje za Francusku (moguće je više odgovora) / Qu'est ce qui vous lie le plus à la France (plusieurs réponses possibles)

151 réponses

Očigledno je da je najveći broj ispitanika, njih 57% za Francusku vezan poslom, ali isto tako i prijateljima i načinom života, što ukazuje na njihovu uklopljenost u francusko društvo, a to opet dovodi u pitanje njihove namere da napuste Francusku u jednom momentu svog života (kada više ne budu vezani poslom ?) i vrate se u otadžbinu.

I na kraju, ostavili smo slobodu ispitanicima koji su to zeleli da daju svoju licnu poruku nadležnima u vezi sa dijasporom i njenim vezama sa maticom / Et enfin, nous avons laissé la possibilité aux répondants qui le souhaitaient d'adresser un message personnel aux autorités concernant la diaspora et ses liens avec le pays d'origine.

Navodimo ovde neke od njih / Nous en citons ici quelques-uns : .

1.

“Poštovani, Poručio bih da naš narod i Srbija, može da računa na nas, jer u Francuskoj ima dosta srba u svim generacijama, zabrinutih svakodnevno za situaciju i dešavanja u našoj državi. Tu smo uvek da pomognemo, posebno zbog naših mlađih generacija i novih naraštaja, da bi izbegli seobu kao naši preci koji su morali da se sele daleko od svojih porodica, zarad nekog boljeg života, nego da u našu zemlju dovedemo taj bolji život koji će pružiti sansu i nama koji smo otišlo daleko da se vratimo i mladima da ostanu na svojoj rodnoj grudi i u otadžbini”

2.

“Je ne leur recommanderai rien. Je suis personnellement un citoyen français. Je considère donc que nous ne sommes pas citoyen serbe et que nous n'avons pas de "compte à rendre" à la Serbie, ni la Serbie à nous (la diaspora). C'est le pays dans lequel nous sommes à qui nous devons exposer nos recommandations. Cela dit, cela ne veut pas dire que je ne me sens pas lier à mes origines et à la Serbie. Je dis juste que je pense qu'il n'y a pas de sens, pour moi, d'exposer des recommandation à la Serbie en tant qu'appartenant à la diaspora, car je n'appartiens pas à la communauté politique et citoyenne de la Serbie et par conséquent, la Serbie n'a pas de lien a priori avec moi ou la diaspora. Appartenir à une diaspora (si on se sent appartenir à celle-ci) ne veut pas dire appartenir à la communauté politique ou citoyenne serbe. Donc je ne leur recommanderais rien. C'était un plaisir de répondre à tes questions. [Ne

bih im nista porucio. Ja sam, licno, francuski gradjanin. Smatram, dakle, da nismo srpski drzavljeni i da ne treba racune da polazemo Srbiji, niti ona nama (dijaspori). Nase preporuke treba da izlozimo zemlji u kojoj se nalazimo. To ne znaci da ne osecam vezanost sa mojim poreklom i Srbijom. To samo znaci da nema smisla, po meni, davati preporuke Srbiji kada pripadas dijaspori, jer ne pripadam politickoj i gradjanskoj zajednici Srbije, pa s tim u vezi, Srbija nema a priori veze sa mnom, ili sa dijasporom. Pripadati dijaspori (ukoliko se osecamo kao da joj pripadamo) ne znaci pripadati srpskoj politickoj i gradjanskoj zajednici. Dakle, ne bih im nista porucio. Bilo je zadovoljstvo odgovarati na tvoja pitanja (prevod LB)]. Srecno za doktorat, i samo naprijed, vjeruj u sebe (kao sto si vjerovatno primjetila, pricam jekavicu, zanci da su mi roditelji iz bosne. Srbi iz bosne). Pozz :)) »

3.

«Soutenez les écoles serbes à l'étranger. Je voudrais bien savoir parler le serbe mieux »
[*Podrzite srpske skole u inostranstvu. Voleo bih da mogu bolje da govorim srpski* (prevod LB)]”

4.

“Se rendre disponible “[*Budite dostupni* (prevod LB)]

5.

«Renseignements à l'ambassade plus clairs ou qu'elle soit accessible » [*Jasnija obavestjenja i dostupnost ambasade* (prevod LB)]

6.

« Da administrativne poslove budu lakše izvršene »

7.

« Што више и што боље повезивање са нашим људима у дијаспори јер се отварају незамисливе могућности сарадње са француским народом и францусом државом на свим нивоима, јер се свака сарадња и напредак у билатералним односима заснивају на личним контактима. »

8.

« De défendre les serbes (prise de parole reuter) lorsque ceux ci sont pointés négativement dans les medias occidentaux » [*Da brane Srbe kada su napadnuti u zapadnim medijima* (prevod LB)]

9.

« Vise brige o dijaspori, u svakom smislu »

10.

« De nous pas nous traiter comme des "mi-étrangers" » [*Da se ne odnose prema nama kao prema polu-strancima* (prevod LB)]

11.

« Da nas ne zaborave »

12.

« Да само СПЦ окупља Србе у дијаспори и да уместо бесловесне уведу словесну дипломатију. »

13.

Organisation d'un regroupement annuel [*Organizovanje godisnjih okupljanja* (prevod LB)]

14.

“Imati predstavnika dijaspore ataše za dijasporu pri ambasadi”

15.

“Krivi ste zato sto smo ovde!!!”

16.

Évoquer plus souvent la Serbie autre que pour djokovic ou anciennement la guerre. Elle possède une histoire riche , des écrivains, des inventeurs, etc... [*Pominjati cesce Srbiju i iz drugih razloga, a ne samo zbog Djokovica i ranije ratova. Ona poseduje bogatu istoriju, pisce, pronalazace i dr...*(prevod LB)]

17.

« Sto bolje i vise da drži dijasporu na okupu. »

18.

« Promena politike, naći način da se mladi zadrže »

19.

« Poručila bih da Francuska ne može da nam pridje ni po ponašanju, ni po hrani, ni po vaspitanju, ni po obrazovanju. Samo da se malo pametnije vodi država i ne ugledamo se na pojedince bili bi smo jedna od najboljih država za život. »

20.

« Postojimo, finansiramo vas, poštujujte to.”

21.

« Da smo njihova snaga, potencijal »

22.

“Poboljšati saradnju sa visokokvalifikovanim stručnjacima srpskog porekla koji žive i rade u inostranstvu.”

23.

“Da ambasada u Parizu sluzu svojim gradjanima u inostranstvu”

24.

“Da vrate kredite u bankama za naše ljude u inostranstvu”

25.

“Porucila bih im da nam obezbede pravo glasanja na daljinu ili s punomocjem, jer nismo u mogucnosti da putujemo 1000 km do Pariza da ostvarimo nase biracko pravo, kao i da prestanu da se sluze nasim nikad datim glasovima.”

26.

“Koliko ima dobrih strana, toliko ima i losih, i u Srbiji i u Francuskoj. Bitno je da ko dodje na odredjen period ili ostane kao i ja sto sam ostao, jer sam se ovde ozenio, da nekako uspe da vidi i prihvati one dobre strane i Srbije i Francuske. Ima mnogo toga da se vidi i nauci, i ovde i kod nas u Srbiji. Vlastima nemam nista da porucim, jer oni su tu gde jesu, i nikada se ne odricu vlasti, i ne verujem da bi shvatili kad bih im nesto porucio. Uglavnom, za normalne ljude, zivot je lep svuda na planeti, ali naravno nikad ne treba da se zaboravi odakle potices, i treba da predstavljias svoju zemlju i svoj narod i svoju kulturu na najbolji moguci nacin. Hvala za ovu anketu !!! Veliki pozdrav ! »

27.

“Srecno u radu ka boljem sutra za sve nas”

28.

“Faites nous revenir!” [*Vratite nas nazad!* (prevod LB)]

29.

“Da olakša proceduru za glasanje na izborima, tj da omogući onima koji ne žive u Parizu (ambasada) i Strazburu (konzulat) podjednake uslove da ostvare svoje građansko pravo.”

30.

« De promouvoir la cohésion de la diaspora via plus d’associatif, d’événements et de projets culturels ou sociaux » [*Promovisati koheziju dijaspore putem vise rada u asocijacijama, kulturnim i drustvenim zbivanjima i projektima* (prevod LB)]

31.

« Essayer d’imiter la stratégie d’israel pour structurer la diaspora ou du moins essayer de la faire dans les principaux pays et permettre à chaque serbe ethnique d’obtenir la nationalité sans que ce soit un parcours impossible. » [*Pokusati primeniti strategiju Izraela za struktuiranje dijaspore, ili barem pokusati to u glavnim zemljama i omoguciti svakom etnickom Srbinu da dobije drzavljanstvo, a da to ne bude nemoguca misija* (prevod LB)]

32.

« La diaspora n’est pas présente uniquement à Paris » [*Dijaspora nije prisutna samo u Parizu!* (prevod LB)]

IV Analiza i interpretacija rezultata

Pitanja iz upitnika mogu se svrstati u nekoliko grupa:

A)

- a) Period dolaska u Francusku i raspodela na teritoriji Francuske
- b) Državljanstvo, bračni i porodični status, nivo obrazovanja i zaposlenje, imovina u Srbiji i Francuskoj
- c) Jezik koji se koristi, osećaj pripadnosti i veza sa zemljom porekla, aktivnosti Ambasade Srbije u Francuskoj

Aa) Period dolaska u Francusku i raspodela na teritoriji Francuske

Istraživanje, iako zasnovano na ograničenom uzorku, pokazalo je pravilnost dolazaka u Francusku, uz usporavanje između 1979. i 1986. godine, što odgovara periodu nakon zatvaranja Francuske za radnu imigraciju, kao i, paralelno, periodu relativnog prosperiteta i otvorenosti u Srbiji. Od 1990-ih godina ponovo se uočava kontinuitet dolazaka, sa posebnim intenziviranjem nakon 2010. godine, posle ukidanja šengenskih viza za građane Srbije 2009. godine, kao i potpisivanja sporazuma iste godine koji je omogućio dolazak srpskih studenata radi nastavka studija u Francuskoj.

Osobe koje nisu rođene u Francuskoj (109) u velikoj većini su došle u radno aktivnom dobu: 55% nakon 25. godine, 21,1% između 20 i 25 godina i 12,8% između 15 i 20 godina. Jasno se uočava da je većina ispitanika, odnosno 57%, vezana za Francusku putem rada, ali i kroz prijatelje i način života, što ukazuje na njihovu integraciju u francusko društvo i otvara pitanje njihove eventualne spremnosti da jednog dana napuste Francusku i vrate se u zemlju porekla, kada rad više ne bude faktor vezivanja. Samo mali procenat (11,1%) došao je u detinjstvu.

Ispitanici su raspoređeni tako da 63,2% pripada prvoj generaciji imigranata u Francuskoj, 29,6% drugoj, a 7,2% trećoj generaciji. Samo mali broj njih (23%) ima bliskog srodnika sahranjenog u Francuskoj.

Kao i u ranijim istraživanjima (Čačić-Kumpes, 1990; Bošković, 2006), istraživanje je pokazalo da je najveća koncentracija osoba srpskog porekla najpre u pariskom regionu, zatim u regionu Provansa–Azurna obala, što ukazuje na privlačnu ulogu migracionih mreža Srba koje su se u tim regionima dugo razvijale. Međutim, takođe se pokazuje da su Srbi prisutni gotovo na celoj teritoriji Francuske, posebno u blizini industrijskih centara kao što su Lion i Nant.

Ab) Državljanstvo, bračni i porodični status, nivo obrazovanja i zaposlenje

Pitanje državljanstva pokazalo je da najveći deo ispitanika (45,1%) poseduje dvojno državljanstvo, srpsko i francusko. Ova činjenica, s jedne strane, svedoči o dugotrajnosti prisustva Srba na teritoriji Francuske, budući da sticanje francuskog državljanstva podrazumeva ispunjavanje određenih uslova koji zahtevaju vreme. Sticanje francuskog državljanstva pre svega omogućava prevazilaženje administrativnih prepreka — naročito ograničenja vezanih za vizni režim koji se primenjivao na državljane Srbije pre 2009. godine — i obezbeđuje slobodu kretanja i zapošljavanja koja pripada građanima Evropske unije. Iako su Srbi tokom 1990-ih bili „stigmatizovana nacija“, činjenica da većina zadržava srpsko državljanstvo (45,1% ima dvojno, a 38,6% isključivo srpsko državljanstvo) svedoči o njihovoj vezanosti za zemlju

porekla. Među ispitanicima koji imaju francusko državljanstvo, 23 su ga stekli rođenjem (rođeni u Francuskoj od dva strana roditelja ili sa jednim francuskim roditeljem), 53 naturalizacijom, a 9 sklapanjem braka. Iako broj naturalizacija deluje visok, on ne znači odricanje od prethodnog državljanstva niti od porekla, već pre predstavlja pragmatično rešenje u situaciji „dvostrukog života“, koja podrazumeva visoku mobilnost i ravnopravan pristup francuskim institucijama.

Pitanje bračnog i porodičnog statusa pokazalo je da 59,4% ispitanika živi u partnerskoj zajednici, 9,8% su razvedeni ili razdvojeni, a samo 1,3% su udovci ili udovice. Brakovi i partnerske zajednice najčešće se sklapaju sa osobama srpskog porekla (50,3%), ali mešovite veze sa Francuzima čine takođe značajan udeo (22,1%). Veliki broj veza sa osobama srpskog porekla pokazuje da naša dijaspora i dalje funkcioniše u „krugovima sunarodnika“, u kojima se održavaju poznate vrednosti i obrasci ponašanja. Ipak, relativno visok procenat brakova sa Francuzima ukazuje i na integraciju u francusko društvo i prihvatanje dvojnog srpsko-francuskog modela.

Upitnik je pokazao da je od 153 ispitanika njih 80 imalo decu. Zabrinjavajući podatak je da je 38,56% dece imalo isključivo francusko državljanstvo. Dvojno srpsko i francusko državljanstvo imalo je 31,37% dece, dok je 25,28% imalo samo srpsko državljanstvo. Uočava se, dakle, da u narednim generacijama postoji slabija posvećenost očuvanju srpskog državljanstva ili, makar, izvesna nepažnja roditelja u vezi sa prijavljivanjem dece rođene u Francuskoj nadležnim srpskim organima. Većina dece živela je u Francuskoj, dok je manji broj boravio u Srbiji ili u nekoj trećoj zemlji.

Pitanje profesionalne aktivnosti u Francuskoj pokazalo je da je 68,6% ispitanika bilo zaposleno, 6,5% su bili studenti ili učenici, 4,6% penzioneri, a 2,6% domaćice ili domaćini. Čak 13,5% nalazilo se u situaciji traženja posla, što predstavlja stopu gotovo dvostruko višu od nacionalnog proseka Francuske, koji je 2021. godine iznosio 7,9% (Insee, 2021). Položaj osoba srpskog porekla u Francuskoj tako potvrđuje nalaze istraživanja o nezaposlenosti imigrantske populacije: imigranti su u nepovoljnijem položaju u odnosu na autohtono stanovništvo kada je reč o pristupu zaposlenju i njegovom zadržavanju.

U daljem toku upitnika postavljeno je još jedno pitanje o profesionalnom statusu u Francuskoj, sa nešto drugačijim ponuđenim odgovorima. Ono je pokazalo da 73,8% ispitanika ima zaposlenje, bilo kao zaposleni u preduzećima, državni službenici ili samozaposleni. Udeo nezaposlenih je pritom još veći: 15% (kategorija domaćica/domaćina nije bila posebno izdvojena, što je verovatno dovelo do njihovog svrstavanja među nezaposlene). Studenti čine 5,9% (naspram 6,5% u prethodnom pitanju), a penzioneri 5,2% (naspram 4,6%). Uprkos tim razlikama, tendencije su jasne: većina — 56,2% — radi u preduzećima ili uslužnom sektoru, a 17,6% su samozaposleni, odnosno pokrenuli su sopstvenu delatnost. To znači da više od 70% ispitanika ima profesionalnu aktivnost. Nažalost, visok nivo nezaposlenosti se potvrđuje, gotovo dvostruko viši od francuskog proseka (Insee, 2021).

Kao što je već primećeno, iznenađuje činjenica da ispitanici prijavljuju visok nivo obrazovanja. Najveći udeo, 37,5%, ima više od 16 godina školovanja (master ili doktorat), dok 36,8% ima između 12 i 16 godina. Nažalost, nije bilo moguće analizirati vrstu diploma niti odnos između nivoa i vrste obrazovanja, s jedne strane, i nezaposlenosti ili mogućnosti zapošljavanja, s druge strane. Ipak, na osnovu ovih podataka može se zaključiti da postoji određena neusaglašenost između stečenog obrazovanja i realnih potreba francuskog tržišta rada. Treba dodati da je 31,3%

ispitanika školovano isključivo u Srbiji, 30% isključivo u Francuskoj, 29,3% u obe zemlje, a 9,3% u Srbiji, Francuskoj i nekoj trećoj zemlji.

19,6% ispitanika izjavilo je da su vlasnici preduzeća u Francuskoj. Treba, međutim, naglasiti da se najčešće radi o malim preduzećima osnovanim kako bi se omogućio ulazak na tržište rada kroz status samozaposlenog, s obzirom na teškoće koje su imali pri zapošljavanju u francuskim firmama.

Ac) Jezik koji se koristi, osećaj pripadnosti i veza sa zemljom porekla, imovina u Srbiji i Francuskoj, aktivnosti Ambasade Srbije u Francuskoj

Kako je jezik osnovni element kohezije, bilo je važno utvrditi u kojoj meri pripadnici srpske dijaspore vladaju (prema sopstvenoj proceni) srpskim jezikom i ćirilicnim pismom.

95,4% ispitanika izjavljuje da govori, čita i piše srpski, a 94,1% zna da čita i piše ćirilicu. Ipak, samo 10,5% koristilo je dostupne mogućnosti učenja srpskog jezika u Francuskoj (škole, kursevi). Ako se uzme u obzir da je 44 ispitanika rođeno u Francuskoj, a 12 ih je došlo u detinjstvu (što čini oko 37% ukupnog uzorka), može se zaključiti da srpska zajednica u Francuskoj pridaje značaj očuvanju svog jezika i pisma, budući da više od 90% ispitanika navodi da poseduje ove veštine. Kako je samo manjina učila srpski kroz školovanje ili kurseve u Francuskoj, proizlazi da su porodice imale ključnu ulogu u međugeneracijskom prenošenju osnovnih identitetskih elemenata.

Na pitanje da li bolje vladaju srpskim ili francuskim jezikom, 51% ispitanika navodi da bolje vlada srpskim, 27,5% francuskim, dok 21,6% smatra da oba jezika poznaje podjednako dobro.

Ovo pitanje dodatno je razrađeno kroz pitanje o jeziku koji se koristi u komunikaciji sa partnerom i decom. Rezultati pokazuju da 41,32% ispitanika koristi srpski u komunikaciji sa partnerom, 30,59% francuski, 22,35% oba jezika, a 5,74% neki treći jezik.

Odgovori pokazuju da se u komunikaciji između roditelja i dece najviše koristi srpski jezik, zatim francuski. Međutim, u narednoj generaciji — među decom međusobno — više se koristi francuski nego srpski, iako srpski ostaje prisutan. Akulturacija, dakle, ima svoje efekte, ali porodica i dalje ostaje osnovno mesto očuvanja srpskog identiteta, što se ogleda i kroz druge tradicionalne vrednosti.

Osećaj pripadnosti zemlji porekla ispitivan je kroz više pitanja. Na direktno pitanje: „Kojem narodu se osećate pripadnikom?“, 53,6% ispitanika odgovorilo je da se oseća kao Srbi, 31,4% kao i Srbi i Francuzi, a 11,1% kao Francuzi. Ovaj rezultat ne potvrđuje ranija istraživanja (TeO 1, 2009), prema kojima se 56% ispitanih imigranata oseća i izjašnjava kao Francuzi. Moguće je da razlike proizlaze iz toga da li se anketar doživljava kao predstavnik Francuske ili srpske dijaspore.

Većina ispitanika (68%) odlazi u zemlju porekla najmanje jednom godišnje; 26,1% ređe od jednom godišnje, dok 5,9% nikada ne odlazi.

47,1% ispitanika svakodnevno prati dešavanja u zemlji porekla, 41,2% povremeno, dok 11,8% uopšte ne prati medije niti društvene mreže iz zemlje porekla.

Na osnovu ovih podataka moglo bi se zaključiti da je dijaspora više fizički prisutna u zemlji porekla nego što aktivno prati njena dešavanja, pre svega zbog porodičnih i prijateljskih veza (55,9% ima bliske osobe u zemlji porekla o kojima brine), a u manjoj meri zbog političko-ekonomskih pitanja.

Međutim, mentalna i emotivna orijentacija dijaspore prema zemlji porekla ogleda se i u činjenici da tokom sportskih takmičenja između Srbije i Francuske čak 94,1% ispitanika navija za Srbiju, a samo 5,9% za Francusku.

Pitanje o „krajnjoj destinaciji“ emigranata takođe je ukazalo na simboličku vezu sa zemljom porekla: 54,7% ispitanika izjavilo je da želi da bude sahranjeno u zemlji porekla, dok samo 10,7% u Francuskoj.

Jedan niz pitanja imao je za cilj da utvrdi da li srpska dijaspora i dalje praktikuje tipično srpske tradicije koje, zajedno sa jezikom, predstavljaju važne obeležja identiteta.

Na pitanje o religiji, 84,1% ispitanika izjasnilo se kao pravoslavno, 13,2% kao agnostici, a 2,7% pripada drugim religijama.

Međutim, samo 13,8% redovno posećuje srpske crkve, 55,9% povremeno, dok 30,3% ne ide u crkvu. 71,2% ispitanika slavi slavu u Francuskoj, od čega 27,5% u potpunosti u skladu sa pravilima Srpske pravoslavne crkve. Jasno je da se veliki broj pripadnika dijaspore trudi da očuva i prenese ključne srpske tradicije, čime održava svoj identitet uprkos neizbežnoj akulturaciji. Tako, na pitanje koje praznike slave, gotovo podjednak broj ispitanika slavi samo pravoslavne praznike (47,7%) i one koji slave i pravoslavne i katoličke (46,4%). Može se zaključiti da 94,1% ispitanika slavi pravoslavne praznike, pri čemu skoro polovina uključuje i katoličke, kao vid prilagođavanja društvu u kojem žive.

Kada je reč o udruživanju, za razliku od ranijih perioda — naročito između dva svetska rata, kada je mala jugoslovenska zajednica negovala bogatu saradnju kroz različita udruženja — danas ne postoji veliko interesovanje za ovu vrstu aktivnosti. Samo 17,8% ispitanika članovi su nekog srpskog udruženja u Francuskoj. Među onima koji imaju decu, samo 24,1% ih je poslalo u srpske škole. Glavni nosilac aktivnosti srpske zajednice ostaje Srpska pravoslavna crkva, u okviru koje postoje i škole za decu, pored onih koje organizuje država Srbija. Takođe, crkvene sale u Parizu koriste se i za događaje koji nisu isključivo religijskog karaktera. U poslednje vreme ipak se primećuje izvesno oživljavanje i osnivanje novih udruženja, pored Udruženja Srba u Francuskoj koje je dugo bilo glavni okvir okupljanja u pariskom regionu. Takođe je uočljiv rast aktivnosti na društvenim mrežama, kao i delovanje udruženja u drugim delovima Francuske (Nica, Bordo, Lion itd.).

Pitanje o posedovanju nekretnina u Srbiji i Francuskoj postavljeno je kako bi se utvrdilo u kojoj meri su ispitanici vezani za zemlju porekla ili za „zemlju prijema“, kao i da li bi imali odmah rešeno stambeno pitanje u slučaju povratka. Rezultati pokazuju gotovo ujednačene procenete: 47,1% poseduje nekretninu u zemlji porekla, a 42,1% u Francuskoj.

U velikoj meri, pripadnici srpske dijaspore u Francuskoj ne učestvuju na izborima u Srbiji. Među onima koji imaju srpsko državljanstvo, samo 6,43% redovno glasa, a 25,6% povremeno. Čak 67% nikada ne glasa na izborima u Srbiji. Ovo se može tumačiti kao određena apolitičnost dijaspore, posebno u odnosu na zemlju porekla: srpska dijaspora se pre svega bavi životom u zemlji prijema, bez značajnijeg političkog angažmana u Srbiji. Ovakav nedostatak političke

aktivnosti već je zabeležen u ranijim istraživanjima (Bošković, 2006). Moguće objašnjenje niske izlaznosti jeste i nedovoljna informisanost, mali broj biračkih mesta, njihova slaba dostupnost i neadekvatno radno vreme. Jasno je da dijaspora ima ograničen uticaj na politička dešavanja u zemlji porekla.

Na pitanje o zadovoljstvu radom Ambasade Srbije i Kulturnog centra Srbije, samo 7,8% ispitanika izjavilo je da je veoma zadovoljno, 32% smatra da bi rad mogao biti bolji, a 17,6% je nezadovoljno.

Na kraju, u okviru ove grupe pitanja, postavljeno je i sledeće: „Da li se osećate prijatno u Srbiji kada je posećujete?“ Ako se izuzmu oni koji nikada ne odlaze (6,6%), velika većina (93%) navodi da se oseća prijatno, dok 7% kaže da se ne oseća dobro.

B)

- a) Razlozi izbora Francuske kao mesta života
- b) Integracija u francusko društvo
- c) Zdravstveno stanje i pristup zdravstvenim uslugama u Francuskoj
- d) Diskriminacija u Francuskoj

Ba) Razlozi izbora Francuske kao mesta života

Na ovo pitanje odgovori su bili veoma raznoliki, verovatno zbog velikog broja ponuđenih opcija u upitniku. U sažetku, može se istaći da je 25% ispitanika rođeno u Francuskoj i da tamo živi, dok drugu po brojnosti grupu čine osobe koje su došle nakon braka ili porodičnog spajanja (27,8%). Oni koji su došli radi studija čine 15%, a oni koji su došli zbog posla 9,6%.

U vezi sa restriktivnom francuskom politikom prema radnoj imigraciji, ali i politikom porodičnog spajanja, uočava se da je najveći broj srpskih imigranata došao upravo po osnovu braka ili porodičnog spajanja. Ipak, značajno je da je 15% došlo radi studija — kategorija koja relativno lako pronalazi svoje mesto na francuskom tržištu rada nakon završetka školovanja.

Posebno je zanimljivo da je samo 17% onih koji su došli u Francusku imalo obezbeđen posao pre dolaska, dok je 83% posao tražilo nakon dolaska. S druge strane, 56,55% ispitanika imalo je zaposlenje u zemlji porekla pre dolaska u Francusku. Može se zaključiti da je za veliki broj njih migracija bila motivisana željom za poboljšanjem životnog standarda, uz neizostavan uticaj ratova 1990-ih, koji su mnoge primorali da se snađu u inostranstvu.

Bb) Integracija u francusko društvo

Odgovori koji se odnose na dužinu boravka u Francuskoj pokazuju da među ispitanicima ima osoba koje u Francuskoj žive 60, 59 ili 55 godina, kao i veliki broj onih koji tamo borave više od 15 godina. To potvrđuje ranija zapažanja o dugotrajnosti boravka naših migranata u Francuskoj, dužem nego u drugim zemljama imigracije.

Prema ranijim istraživanjima, srpska dijaspora slabije vlada francuskim jezikom u odnosu na migrante iz drugih zemalja, među kojima ima više frankofonih, jer potiču iz bivših francuskih kolonija ili zemalja pod snažnim francuskim kulturnim i političkim uticajem (Morokvasić, 1971; Bošković, 2006).

Prema sopstvenoj proceni, većina ispitanika — 81% — navodi da govori, čita i piše francuski; 7,2% kaže da ga dobro razume i govori, ali ne čita i ne piše; 9,8% ga dobro razume, ali teško govori; a 2% razume samo pojedine reči. Kao što je već navedeno, 51% ispitanika smatra da bolje vlada srpskim nego francuskim, dok ostali procenjuju da oba jezika znaju podjednako. Nedovoljno znanje francuskog predstavlja značajan nedostatak, posebno za prve generacije migranata koje nisu bile školovane u francuskom sistemu. Ipak, za određene vrste poslova, naročito u sektoru tzv. „3D poslova“ (prljavi, teški i opasni), dobro poznavanje jezika nije presudno, jer se ti poslovi često nalaze kroz migrantske mreže.

Na pitanje da li su u Francuskoj obavljali poslove u skladu sa svojim diplomama, najveći broj ispitanika (39,3%) odgovorio je da jeste uvek, a 28,3% da je to uglavnom bio slučaj. To daje relativno pozitivnu sliku, iako 19,3% navodi da nikada nije radilo u skladu sa svojim kvalifikacijama, a 13,1% da to uglavnom nije bio slučaj. Dakle, oko 70% ispitanika smatra da je radilo u skladu sa svojim obrazovanjem, ali treba imati u vidu i visok broj nezaposlenih.

42,1% ispitanika navodi da poseduje nekretninu u Francuskoj. S obzirom na to da je francuski poreski sistem među najopterećenijima u Evropi, uključujući i poreze na nasleđe, postavljeno je pitanje da li ispitanici poznaju poreske propise; 60,2% (od 128 odgovora) odgovorilo je potvrdno. To znači da značajan deo naših građana nije dovoljno upoznat sa tim pravilima i ne preduzima na vreme pravne korake kako bi zaštitio interese svojih naslednika. U tom smislu, bilo bi poželjno da Ambasada Srbije i njene konzularne službe imaju mnogo aktivniju, dostupniju i preventivnu ulogu u informisanju građana.

Nešto više od polovine ispitanika (50,3%) živi u stanu ili kući u vlasništvu porodice, dok 41,7% živi u privatnom iznajmljenom smeštaju. Samo 5,3% živi u socijalnim stanovima (HLM), koji mogu biti kvalitetni, ali su teško dostupni. Može se zaključiti da se srpska populacija u Francuskoj relativno uspešno snalazi u rešavanju stambenog pitanja, što ukazuje na određeni stepen integracije i stabilizacije.

Da li je srpska dijaspora politički aktivnija u Francuskoj nego u zemlji porekla?

Samo 3,3% ispitanika članovi su neke političke partije u Francuskoj. Kada je reč o učešću na izborima u Francuskoj, oni koji nemaju francusko državljanstvo (37,8%) nemaju pravo glasa. Među onima koji imaju državljanstvo, 47,82% redovno glasa, 21,74% povremeno, a 30,43% nikada. Politička aktivnost u Francuskoj je, dakle, veća nego u odnosu na Srbiju, ali i dalje relativno ograničena. Veća izlaznost na izborima u Francuskoj može se objasniti većim interesovanjem za zemlju u kojoj žive, ali i boljim organizacionim uslovima glasanja.

Na pitanje o poverenju u francuske institucije (pravosuđe, policija, škola itd.), 15,1% ispitanika navodi da ima potpuno poverenje, a 67,1% da ima uglavnom poverenje. Manji deo, 5,9%, nema nikakvo poverenje, a 11,8% nema mnogo poverenja. Isto pitanje nije postavljeno u vezi sa srpskim institucijama, iako bi takvo poređenje bilo zanimljivo.

Poslednje pitanje u ovoj grupi — da li su, uopšteno gledano, zadovoljni svojim životom u Francuskoj — dalo je vrlo jasan rezultat. Svi ispitanici su odgovorili, pri čemu je 89,5% dalo pozitivan odgovor, dok je samo 10,5% izrazilo nezadovoljstvo. Ovo prirodno otvara pitanje potrebe i želje za eventualnim povratkom u zemlju porekla.

Bc) Zdravstveno stanje i pristup zdravstvenim uslugama u Francuskoj

Pitanje zdravstvenog stanja ispitanika uključeno je u upitnik iz perspektive mogućeg povratka u zemlju porekla, kako bi se procenilo da li bi takav povratak predstavljao opterećenje za zdravstveni i sistem socijalne zaštite u Srbiji. Gotovo 90% ispitanika (88,7%) smatra da je dobrog zdravstvenog stanja, dok 11,3% ocenjuje svoje zdravlje kao prosečno. Nijedan ispitanik nije naveo da je lošeg zdravstvenog stanja, iako u uzorku ima i starijih osoba.

Treba naglasiti da je veliki deo ovakvog rezultata i posledica kvaliteta francuskog zdravstvenog sistema. Čak 96,7% ispitanika ima osnovno zdravstveno osiguranje, dok 82,2% poseduje i dopunsko osiguranje (mutuelle). Prvi podatak nije iznenađujući, jer svaka osoba sa regularnim statusom u Francuskoj ima pravo na osnovno osiguranje. Posebno je pozitivan podatak da više od 80% ispitanika ima i dodatno osiguranje, koje finansira ili poslodavac ili sami osiguranici. To ukazuje na visok nivo svesti o zdravlju, ali i predstavlja još jedan pokazatelj dobre integracije u francuski sistem.

Tako 67,3% ispitanika preferira lečenje u Francuskoj, samo 6% u Srbiji, dok 26,7% ne pravi razliku.

Razlika je manje izražena kada je reč o stomatološkim uslugama, koje su u Francuskoj veoma skupe i slabo pokrivena socijalnim osiguranjem. To je tokom poslednjih decenija dovelo do razvoja posebnog oblika „medicinskog turizma“, organizovanog radi pružanja stomatoloških usluga emigrantima, kako u Srbiji tako i u drugim zemljama. Ipak, nešto veći procenat ispitanika — 39,7% — preferira stomatološke usluge u Francuskoj, u odnosu na 37,7% u Srbiji, dok su ostali indiferentni.

Bd) Diskriminacija u Francuskoj

Veliki broj istraživanja o položaju imigranata u Francuskoj bavio se pitanjem diskriminacije u različitim segmentima društvenog života. Međutim, ta istraživanja su se uglavnom odnosila na imigrante iz afričkih zemalja ili tzv. „vidljive imigrante“, i zaista su ukazala na postojanje manje ili više izraženih oblika diskriminacije prema tim grupama.

Osobe srpskog porekla pripadaju kategoriji „nevidljivih imigranata“ i čine relativno malu zajednicu u Francuskoj, koja nema značajan uticaj na društvene tokove u zemlji prijema. Nakon perioda 1990-ih, kada su zbog ratova u bivšoj Jugoslaviji bile u fokusu pažnje, od 2000-ih godina ponovo ulaze u izvesnu anonimnost, uz retke javne istupe koji se uglavnom odnose na zemlju porekla.

Više od polovine ispitanika (57,2%) izjavilo je da nikada nije bilo žrtva diskriminacije u Francuskoj, a 66% da nikada nije bilo izloženo predrasudama ili uvredama u vezi sa svojim poreklom.

Njihov glavni nedostatak ostaje nedovoljno poznavanje francuskog jezika, posebno kod prvih generacija imigranata, kao i izvestan nesklad između njihovih diploma i potreba francuskog tržišta rada; međutim, ove teškoće se najčešće prevazilaze unutar zemljačkih mreža.

C)

- a) Poređenje života u Srbiji i Francuskoj i ono što ih najviše vezuje za Francusku
- b) Namere u vezi sa povratkom u zemlju porekla

Ca) Poređenje života u Srbiji i Francuskoj

Na pitanje da li je život prijatniji u Srbiji ili u Francuskoj, odgovori pokazuju gotovo izjednačen rezultat između dve zemlje, uz blagu prednost Francuske. Tako 24,5% ispitanika smatra da je život prijatniji u Francuskoj, a 23,8% da je prijatniji u Srbiji. Najveći deo, odnosno 46,4%, smatra da je podjednako prijatan u obe zemlje. Čak 67,3% ispitanika podjednako voli srpsku i francusku kuhinju, 26,7% preferira srpsku, a samo 6% francusku.

Važno pitanje za ispitanike bilo je da li smatraju da su više postigli u Francuskoj nego što bi postigli da su ostali — ili da su rođeni — u zemlji porekla. Njih 59,5% smatra da jeste, što znači da većina ocenjuje da je odlazak ili život u Francuskoj imao pozitivan uticaj na njihov životni put; iz toga se može posredno zaključiti da svoju migracionu odluku, ili odluku svojih roditelja, smatraju dobrim izborom.

Na pitanje šta ih najviše vezuje za Francusku, ispitanici su mogli da izaberu više odgovora. Rezultati pokazuju da su to:

- posao — 57%
- način života i prijatelji — 57%
- deca i unuci — 33,1%
- nivo zdravstvenih usluga — 27,2%
- imovina u Francuskoj — 21,9%
- socijalna davanja vezana za boravak u Francuskoj — 16,6%
- drugo — 22,5%

Činjenica da 57% ispitanika navodi način života u Francuskoj kao važan faktor vezanosti za ovu zemlju otvara pitanje njihove spremnosti da je napuste i vrate se u zemlju porekla.

Cb) Namere u vezi sa povratkom u zemlju porekla

Na pitanje da li imaju nameru da jednog dana napuste Francusku i nastane se u Srbiji, samo 20,3% ispitanika jasno je odgovorilo potvrdno. Njih 28,8% izričito je izjavilo da ne planira povratak, dok 51% ne isključuje tu mogućnost. Na pitanje u kom životnom periodu bi se eventualno vratili, zanimljivo je da 42,5% navodi da bi se vratili čak i pre penzije, ukoliko bi se za to ukazala prilika, dok bi se 26,8% vratilo u vreme penzionisanja.

Dakle, uprkos dobroj integraciji u Francuskoj, značajan deo naših sunarodnika ne bi bio protiv povratka u Srbiju ukoliko bi se za to stvorili uslovi (posao, brak i sl.).

Na pitanje o razlozima koji bi ih mogli podstaći na povratak, ispitanici su naveli:

- porodica i prijatelji — 55,6%
- manji stres nego u Francuskoj — 32,7%
- posao — 28,8%

- želja da budu sahranjeni uz svoje pretke — 28,1%
- nostalgija — 26,8%
- niži troškovi života — 23,5%
- drugo — 27,5%

Jasno je da postoji trajna veza sa zemljom porekla, pre svega kroz lične, porodične i prijateljske odnose, iako ispitanici istovremeno vrednuju način života i društvene veze koje su izgradili u Francuskoj. Manji nivo stresa predstavlja drugi važan motiv, zatim slede posao u zemlji porekla i niži troškovi života. Prisutan je i element emocionalnih i simboličkih razloga, kao što su želja da se počiva među precima i osećaj nostalgije.

Ipak, treba imati u vidu da je samo 20,3% ispitanika jasno izrazilo nameru da se vrati, dok značajan deo neodlučnih (51%) može biti motivisan i privučen povratku nekim od navedenih razloga.

V Zaključak

Ovo eksplorativno sociološko istraživanje o srpskoj dijaspori u Francuskoj ukazuje na više važnih karakteristika ove populacije. Pre svega, potvrđuje dugotrajnost i kontinuitet srpskih migracija ka Francuskoj, kao i njihovu geografsku koncentraciju u pariskom regionu i na jugoistoku zemlje.

Rezultati takođe pokazuju u celini zadovoljavajući nivo integracije u francusko društvo, naročito u pogledu stanovanja, pristupa socijalnim uslugama i učešća na tržištu rada, iako stopa nezaposlenosti ostaje viša od nacionalnog proseka.

Istovremeno, pripadnici dijaspore i dalje održavaju snažne kulturne, porodične i simboličke veze sa zemljom porekla. Srpski jezik, verske tradicije i određene kulturne prakse i dalje su široko prisutni u okviru porodica, dok redovne posete Srbiji svedoče o opstanku transnacionalnih veza.

Svi ovi elementi ukazuju na to da srpska dijaspora u Francuskoj razvija oblike hibridnog identiteta, koji kombinuju integraciju u francusko društvo sa očuvanjem kulturnih referenci vezanih za zemlju porekla.

VI Ograničenja istraživanja

Kao i svako eksplorativno istraživanje zasnovano na dobrovoljno distribuiranom upitniku, i ova studija ima određena metodološka ograničenja koja treba naglasiti.

Pre svega, uzorak od 153 ispitanika ne može se smatrati statistički reprezentativnim za celokupnu srpsku dijasporu u Francuskoj. Rezultati se stoga moraju tumačiti kao pokazatelji socioloških tendencija, a ne kao iscrpan opis populacije.

Dalje, korišćena metoda uzorkovanja — kombinacija tehnike tzv. „grudve snega“ i distribucije upitnika putem društvenih mreža — mogla je favorizovati učešće osoba koje su već uključene

u određene društvene ili digitalne mreže. Zbog toga je verovatno da deo populacije, naročito starije osobe ili one manje prisutne na društvenim mrežama, nije obuhvaćen istraživanjem.

Takođe, podaci se u velikoj meri zasnivaju na izjavama ispitanika, što podrazumeva neizbežan stepen subjektivnosti u proceni određenih dimenzija, kao što su osećaj pripadnosti, nivo jezičkih kompetencija ili percepcija društvene integracije.

Na kraju, istraživanje ne omogućava dublje sagledavanje pojedinih važnih aspekata života dijaspore, kao što su detaljna struktura profesionalnih putanja, priznavanje diploma stečenih u inostranstvu ili oblici udruživanja i transnacionalnog angažmana.

Ipak, ova ograničenja ne umanjuju istraživački značaj studije, koja pruža prvi empirijski uvid u više važnih dimenzija prisustva Srba u Francuskoj i otvara prostor za dalja, obimnija istraživanja, zasnovana kako na kvantitativnim metodama većeg obima, tako i na dopunskim kvalitativnim pristupima.

Izvori:

Boskovic, S.(2006), L'émigration yougoslave à Paris: entre intégration et exclusion, *Les Cahiers du MIMMOC* [En ligne], 1 | 2006, mis en ligne le 15 février 2006, consulté le 02 septembre 2020.

Čačić-Kumpes, J. et Kumpes, J. (1990), Approche socio-historique des migrations yougoslaves en France. *Revue européenne des migrations internationales*, vol. 6, n°2,1990. pp. 65-84.

Filipovic, J. (2012), *Management of a Diaspora Virtual University as a Complex Organization Serbian Diaspora Virtual University: An Emerging Leadership of a Nation*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012.

Insee (2021), *Revenus et patrimoine des ménages. Niveau de vie et pauvreté des immigrés*, paru le: 27/05/2021. Available at: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/5371243?sommaire=5371304>, accessed May 7, 2023.

Morokvasic, M. (1971), *Les Yougoslaves en France. Recherche des liens entre l'identité nationale et l'acculturation (thèse de doctorat)*. Ecole pratique des hautes études, Paris, 1971.

Za citiranje ovog dokumenta:

ČABRILO BLAGOJEVIĆ, Ljiljana. *Upitnik - Srpska dijaspora u Francuskoj: sociološko istraživanje*.

IMIGRA – Institut za proučavanje migracija, dijaspore i egzila, 2026.